

TOHUMCULUK SEKTÖRÜ DESTEKLEME İHTİYAÇLARI

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

2025

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. TOHUMCULUK SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM	4
2.1. Tohumculuk Sektöründe Üretim Miktarları	4
2.2. Tohumculuk Sektörünün Dış Piyasalardaki Durumu.....	7
2.3. Çeşit Sayıları.....	10
3. DESTEKLEME İHTİYAÇLARI.....	10
3.1. Genel Destekleme Alanları	11
3.2. Tohum Sanayicileri ve Üreticilerinin Desteklenmesi.....	12
3.3. Tohum Yetiştiricilerinin Desteklenmesi.....	18
3.4. Fidan Kullanımının Desteklenmesi.....	18
3.5. Fide Üreticilerinin ve Sektör Paydaşı Olan Sebze Üreticilerinin Desteklenmesi.....	19
3.6. Süs Bitkileri Üreticilerinin Desteklenmesi.....	20
3.7. Tohum Dağıtıcılarının Desteklenmesi.....	21
4. AR-GE'NİN DESTEKLENMESİ.....	21
5. SEKTÖRÜN FİNANS İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI.....	23
5.1. Düşük Faizli Kredi Temininin Kolaylaştırılması.....	24
5.2.Dış Ticaret Odaklı Krediler.....	25
5.3. Kamu ve Özel Bankalar Arasındaki Uygulama Farklılıklarının Giderilmesi.....	25
6. KDV ORANLARININ DÜZENLENMESİ.....	25
7. DÖNER SERMAYE ÜCRETLERİNİN DÜŞÜRÜLMESİ.....	26
8. KAMU ALIMLARINDA ÜYELİK SORGULAMASI YAPILMASI.....	36
9. AYRI BİR TOHUMCULUK DESTEKLEME PROGRAMI OLUŞTURULMASI VE TOHUMCULUK DESTEKLEME TEBLİĞİ ÇIKARILMASI.....	38
10. SONUÇ.....	40

1. GİRİŞ

Tohumculuk sektörünün en önemli ihtiyacı, yeteri kadar araştırma-geliştirme (AR-GE) çalışmalarının yapılabilmesi ve üretilen bilgi ve teknolojinin üretici tarafından kullanılabilmesidir. Bu kapsamda en önemli konu ise çeşit geliştirmedir. Çeşit geliştirmede amaç ise yüksek verimli, kaliteli, biyotik ve abiyotik stres şartlarına dayanıklı, iç ve dış pazardaki tüketici taleplerine uygun çeşitler geliştirip tescil ettirmektir. Ancak bu önemli olduğu kadar da zor, büyük yatırım gerektiren ve uzun zaman alan bir faaliyettir.

Ülkeler sadece tarımda değil her alanda ürettiği bilgi, teknoloji ve yenilikler ölçüsünde söz sahibidir. Tarımda da etkin ve yetkin olabilmek için bilgi ve teknoloji üretme ve kullanma mecburiyeti vardır. İstenen düzeyde bilgi ve teknoloji üretebilmek için ise AR-GE çalışmalarına gerekli yatırımlar yapılmalıdır.

Türk tohumculuk sektörü, üretim kapasitesi, AR-GE çalışmaları, teknik altyapısı, zengin biyoçeşitliliği, ekolojik imkânları ve coğrafi konumundan kaynaklanan avantajları, tarım ve tohumculukla ilgili uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve uluslararası tohum kalite standartları ve kurallarına uyumlu yasal altyapısı ile yurt içi ve yurt dışı piyasalarda önemli bir konumdadır.

Türkiye, tohumculuk sektöründeki potansiyelini harekete geçirmek, avantajlarını en iyi şekilde değerlendirmek ve küresel tohum endüstrisinde daha çok söz sahibi olmak için uluslararası üretim ve ticaret kurallarına göre hareket etmektedir.

Rakip ülkelere göre genç sayılabilecek Türk tohumculuk sektörü 35-40 yıllık kısa geçmişinde biriktirebildiği bilgi ve sermayesiyle hem ülke hem de firma bazında uluslararası şirketlerle rekabet etmek için elinden geleni yapmaktadır.

Yerli tohum şirketlerimiz de yeterli sayı ve performansta çeşide sahip olmadığımız hibrit sebze, pamuk, ayçiçeği, mısır ve patates gibi ürün gruplarında kendi ıslah ettikleri çeşitlerle hem ulusal hem de uluslararası pazarlarda rekabet eder düzeye gelmeye çalışmaktadır.

Son zamanlarda dünya genelinde ortaya çıkan Covid-19 salgını göstermiştir ki; tarım her zaman olduğu gibi bundan sonra da ülkeler için stratejik sektör olmaya devam edecek ve önemini daha da artıracaktır. Tüm dünya gıda konusunda şimdiden kendi kendine yetebilme planlamalarını tekrar gözden geçirmeye başlamıştır.

Bunun için ülkemizde de tarımsal üretimin artırılması çalışmalarının kararlılıkla devam ettirilmesi gerekmektedir. Üretimi artırmanın yolu ise, ekim alanlarının çok fazla artmayacağı gerçeğinden hareketle, birim alandan alınan ürünü yani verimi artırmaktan geçmektedir. Dolayısıyla öncelikli olarak verim artışı sağlayacak çalışmaların artırılarak devam ettirilmesi gerekmektedir.

Verim ve kalite artışı sağlayacak çalışmaların birçok bileşeni olmakla birlikte en başında ıslah çalışmaları, çeşit geliştirme çalışmaları ve verimli ve kaliteli çeşitlerin sertifikalı tohumlarının kullanımı gelmektedir. Hem verim ve kalite artışı sağlamak hem de ihracata dönük çalışmaların güçlendirilmesi için sertifikalı tohumluk üretiminin artırılması ve kullanımının yaygınlaştırılması önemlidir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de bitkisel üretimde en temel girdi ve gıda zincirinin en önemli halkasını oluşturan stratejik ürün tohumluktur. Tohumluk, tarımın stratejik bir girdisi olmakla birlikte

kendisi de bir tarım ürünüdür. Tohumluk üretimlerinin maliyeti normal ürün üretimine göre daha yüksektir. Ürün üretim maliyetlerine ek olarak ARGE çalışmaları (İslah, teknoloji geliştirme vb.), tohum işleme, sertifikasyon işlemleri vb. ilave maliyetler söz konusudur.

Tarımsal girdi temini, özellikle kimyasal gübre ve hammaddesi büyük oranda ithalata bağımlıdır ve maliyeti tamamen kontrolümüz dışındadır. Bu sektörlerin dışa bağımlı yapısından dolayı, petrol fiyatları ve döviz kuru gibi dışsal ekonomik değişkenlerdeki istikrarsızlıklar anında sektöre yansımaktadır.

Bu şartlar altında kârlı bir üretim yapma imkânı son derece sınırlıdır. Daha da önemlisi bu şartlarda yapılan üretimin rekabet gücünden söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle tohumculuk, tarımsal üretimin geliştirilmesi ve uluslararası tohum ticaretinde ülkemiz tohumculuk sektörünün rekabet gücünün artırılması amacıyla, sürekli desteklenmesi gereken bir sektördür.

Bu çalışmada tohumculuk sektörünün destekleme ihtiyaçları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

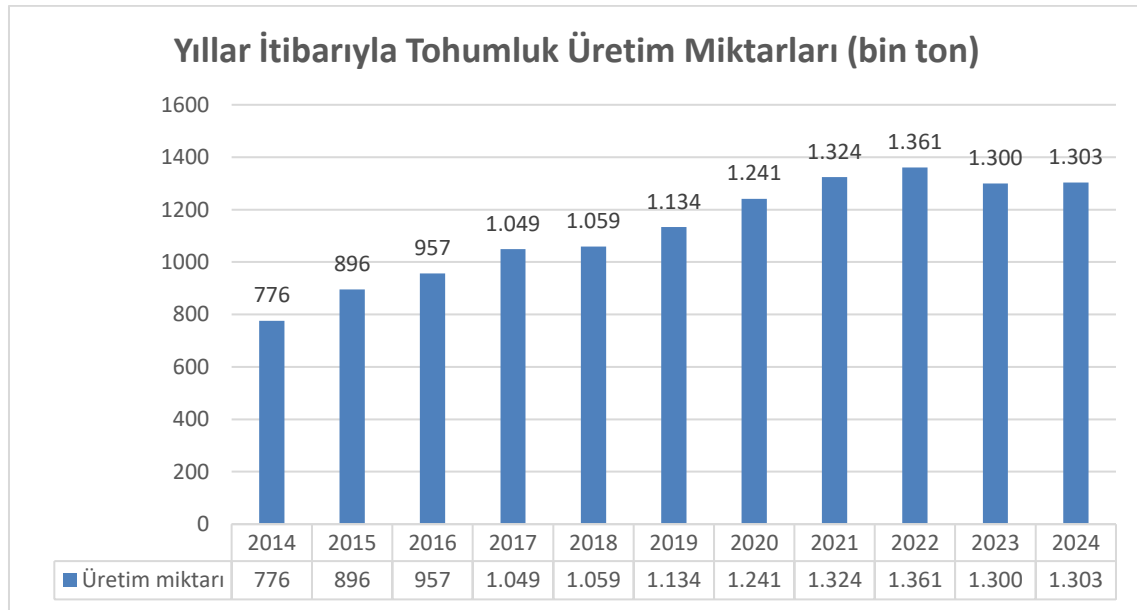
2. TOHUMCULUK SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM

2.1. Tohumculuk Sektöründe Üretim Miktarları

Grafik 1 de görüleceği üzere 2014 yılında sertifikalı tohum üretimi 775.909 ton iken düzenli bir artışla 2024 yılında tohumluk üretimi 1.303.038 ton olmuştur.

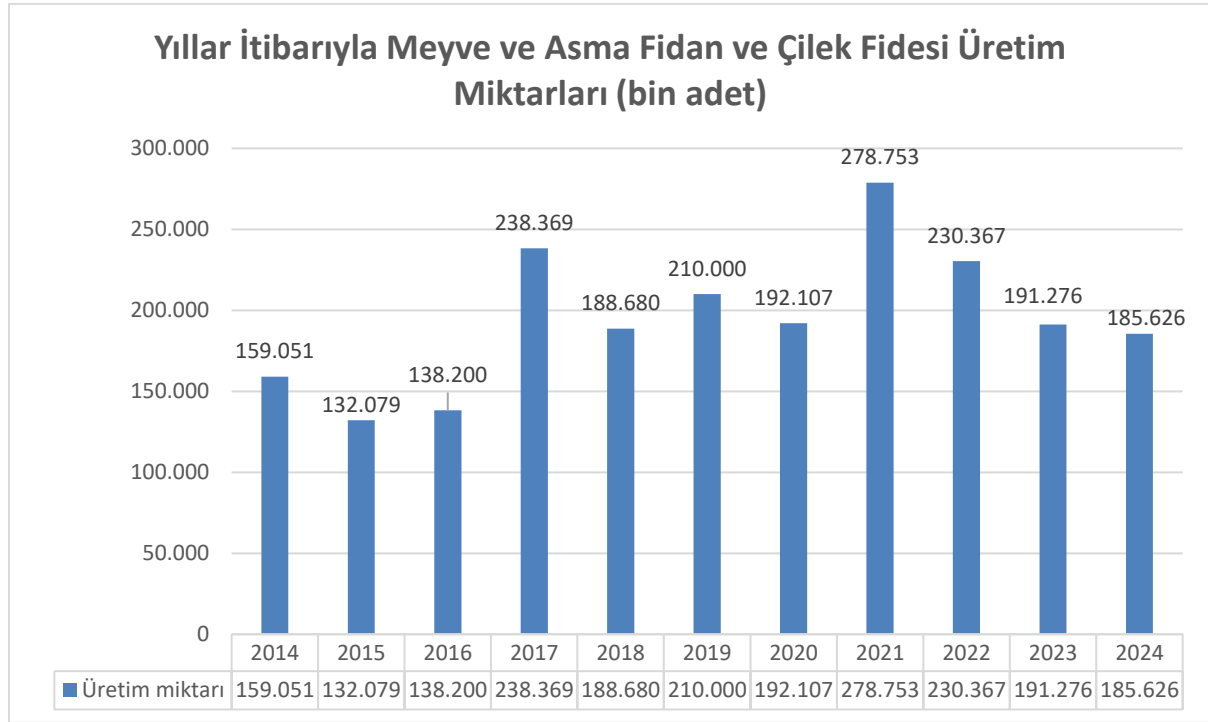
Fidan üretiminde de 2021 yılına kadar yıllar içerisinde sürekli ve önemli bir artış söz konusudur. Ancak Fidan üretiminde 2021 yılı sonrası düşüş başlamıştır (Grafik 2).

Grafik 1. Yıllar İtibarıyla Tohumluk Üretim Miktarları (bin ton)

Kaynak: BÜGEM

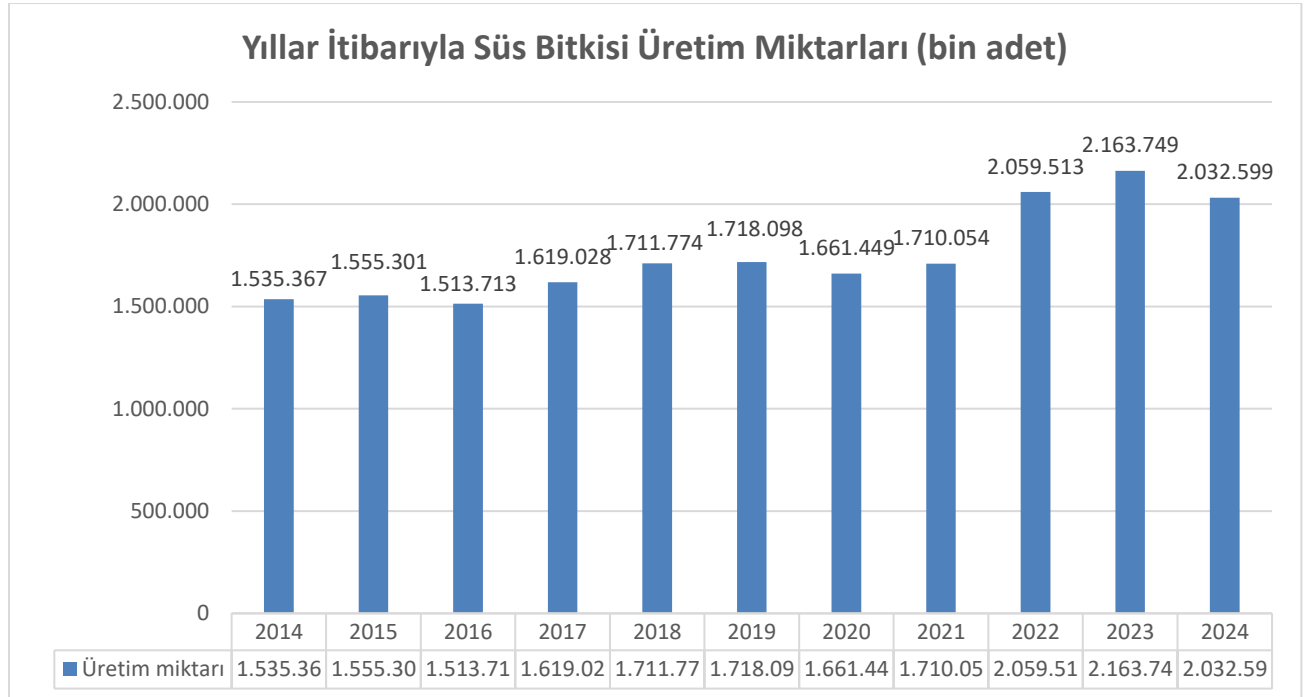
Grafik 2. Yıllar İtibarıyla Meyve ve Asma Fidan ve Çilek Fidesi Üretim Miktarları (bin adet)

Kaynak: BÜGEM

Süs bitkileri üretimi de yıllar içerisinde önemli artış göstermiş ve 2024 yılında 2 milyar 32 milyon adet üretim gerçekleşmiştir (Grafik 3).

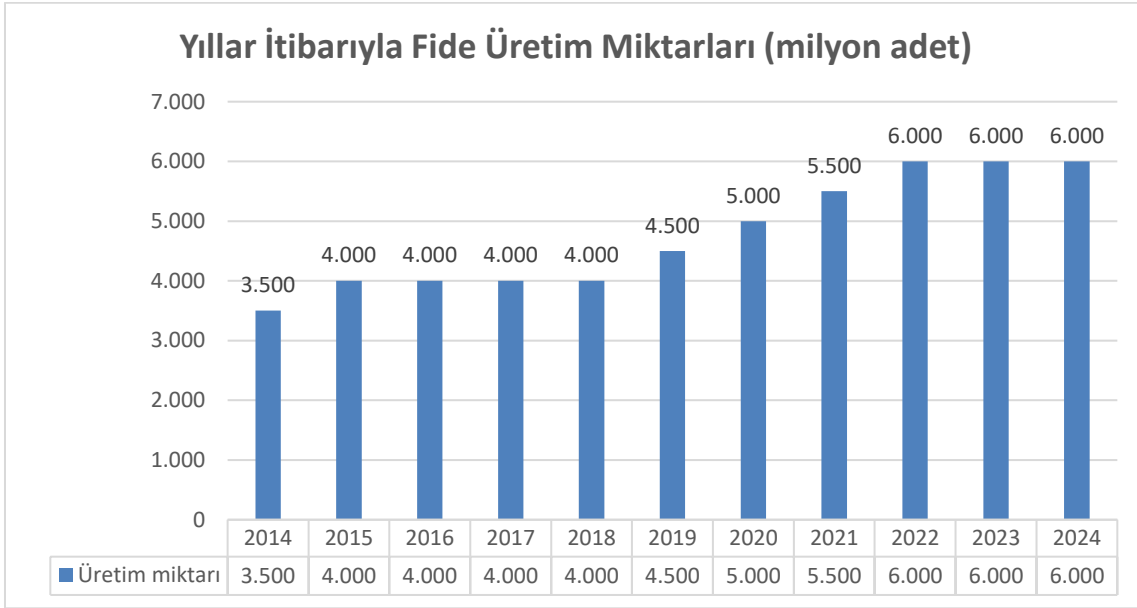
Grafik 3. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkisi Üretim Miktarları (bin adet)

Kaynak: BÜGEM

2024 yılında 6 milyar adet de fide üretimi gerçekleştirilmiştir (Grafik 4).

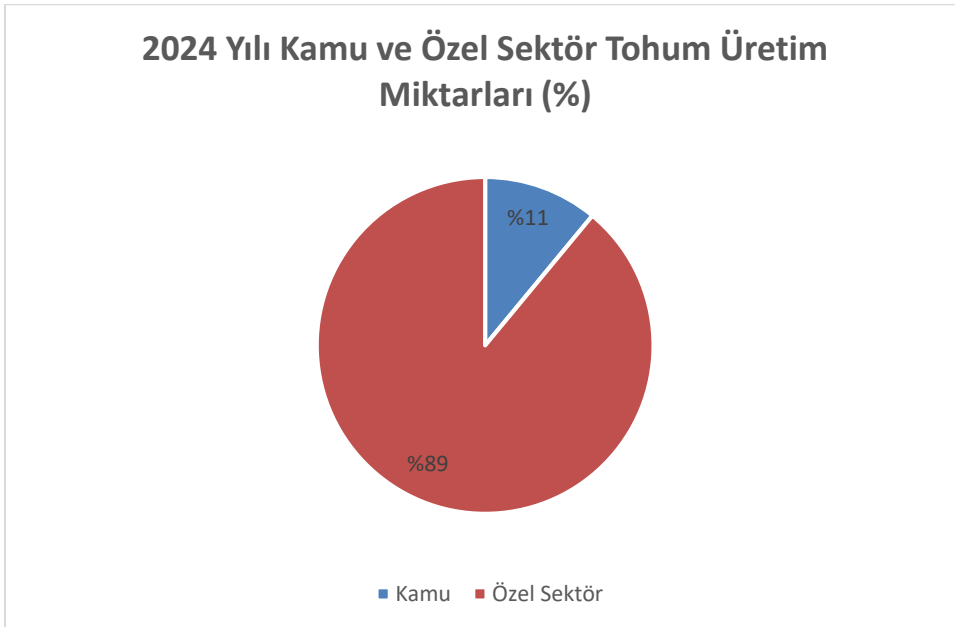
Grafik 4. Yıllar İtibarıyla Fide Üretim Miktarları (milyon adet)

Kaynak: Fide Üreticileri Alt Birliği

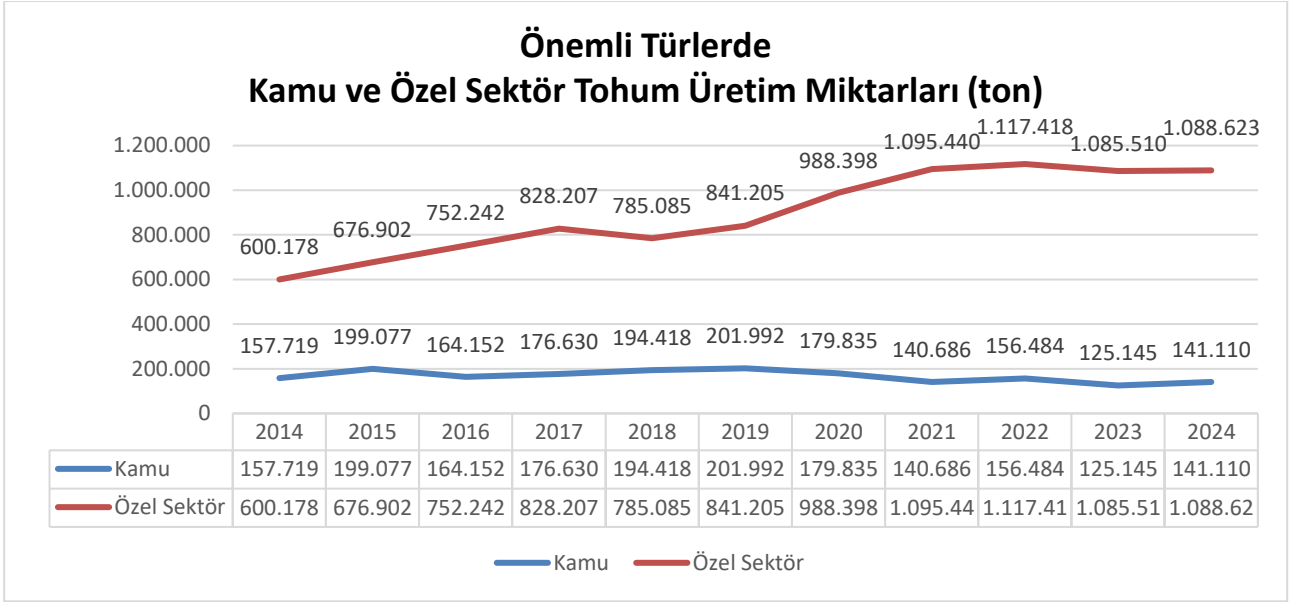
Sertifikalı tohum üretiminde kamu ve özel sektörün payları incelendiğinde yıllar içinde özel sektörün payının giderek arttığı ve 2024 yılı itibarıyla %89'a ulaştığı görülmektedir (Grafik 5).

Grafik 5. 2024 Yılı Kamu ve Özel Sektör Tohum Üretim Miktarları (%)

Kaynak: BÜGEM

Grafik 6. Önemli Türlerde (buğday, arpa, soya, mısır, ayçiçeği, patates, pamuk, sebze, yem bitkileri) Kamu ve Özel Sektör Tohum Üretim Miktarları (ton)

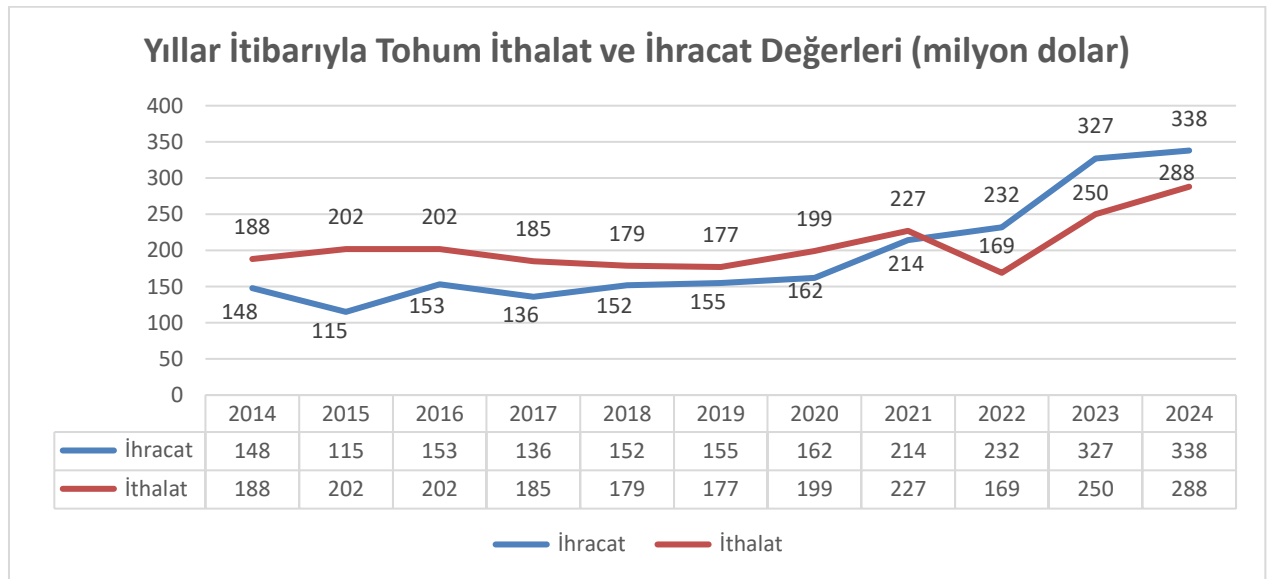

Kaynak: BÜGEM

2.2. Tohumculuk Sektörünün Dış Piyasalardaki Durumu

Grafik 7 de görüleceği gibi tohum dış ticaretinde ithalatla ihracat arasındaki fark ihracat lehine sürekli bir gelişme göstermektedir. 2024 yılı itibarıyla toplam 626 milyon dolarlık dış ticaret hacmi oluşmuş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı %117 olmuştur. Bu da dış ticaret fazlası (cari fazla) olduğunu göstermektedir.

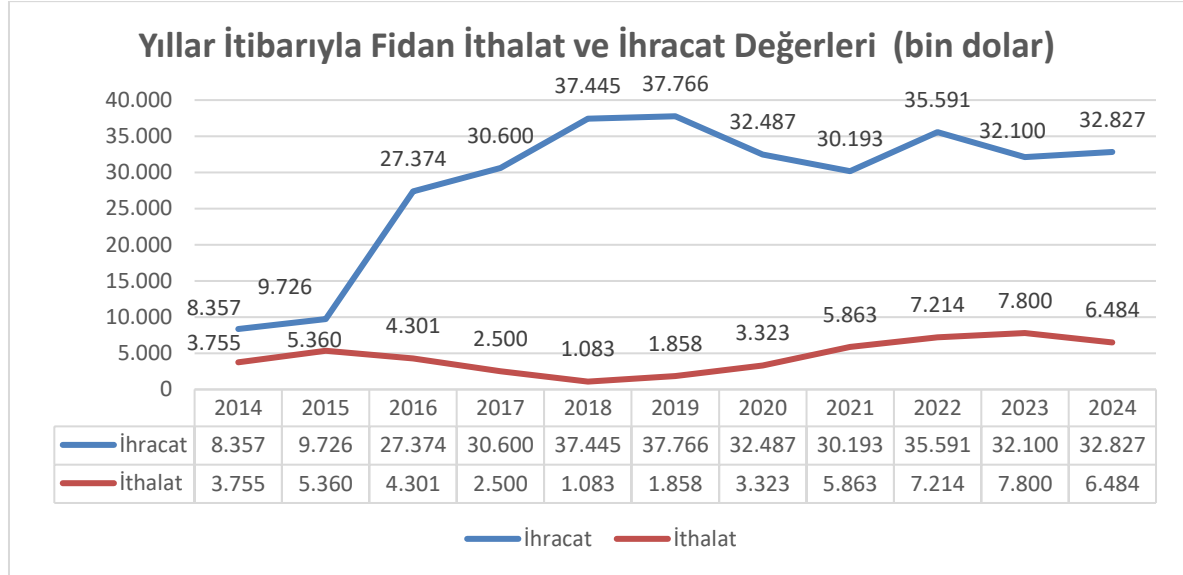
Grafik 7. Yıllar İtibarıyla Tohum İthalat ve İhracat Değerleri (milyon dolar)

Kaynak: BÜGEM

Fidancılık sektörünün dış ticaret durumuna bakıldığında 2014 yılından itibaren ihracatta ciddi bir artış görülmüştür. 2024 yılında ihracat 33 milyon dolara ulaşmış ihracatın ithalatı karşılama oranı %550 olmuştur (Grafik 8).

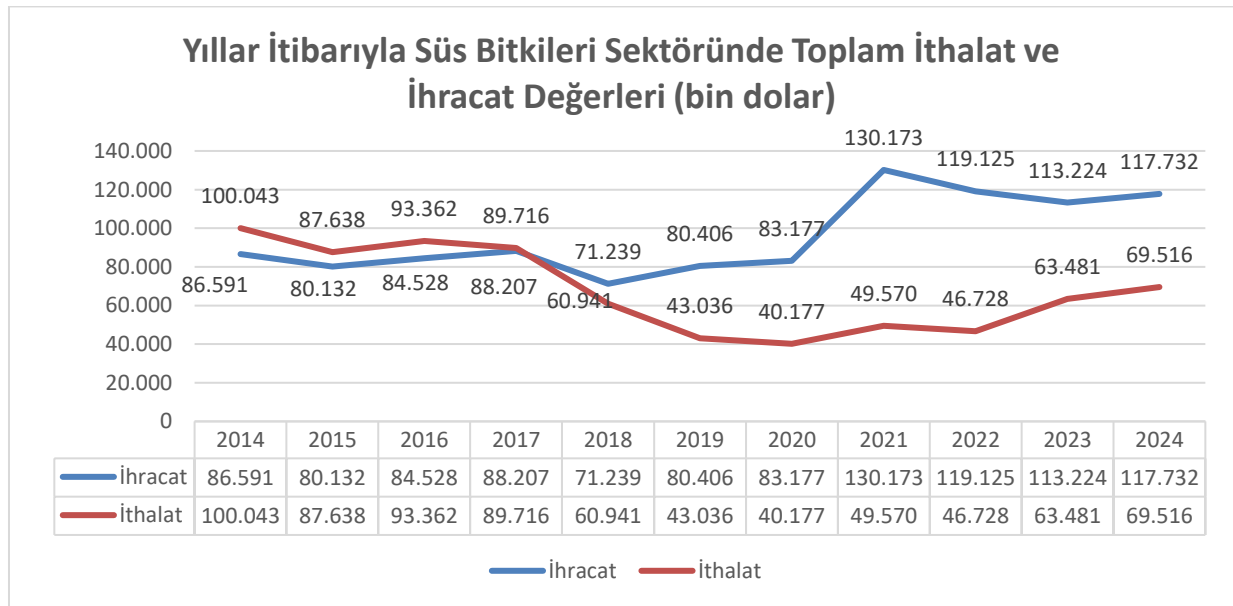
Grafik 8. Yıllar İtibarıyla Fidan İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

Kaynak: BÜGEM

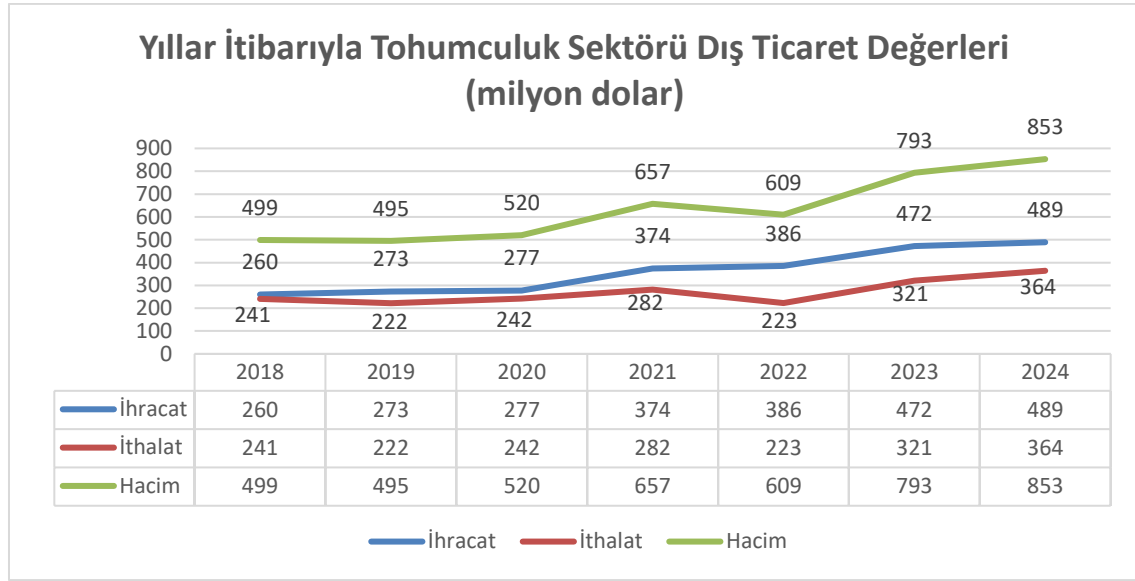
Grafik 9 da görüldüğü gibi süs bitkileri sektöründe de yıllar içinde ihracat gelişmiş ve 2018 yılında ithalattan fazla bir değere ulaşmıştır. Bu gelişme aynı şekilde sürmektedir ve 2024 yılında ihracat artmaya devam etmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı %169 olmuştur.

Grafik 9. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkileri Sektöründe Toplam İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

Kaynak: TÜİK

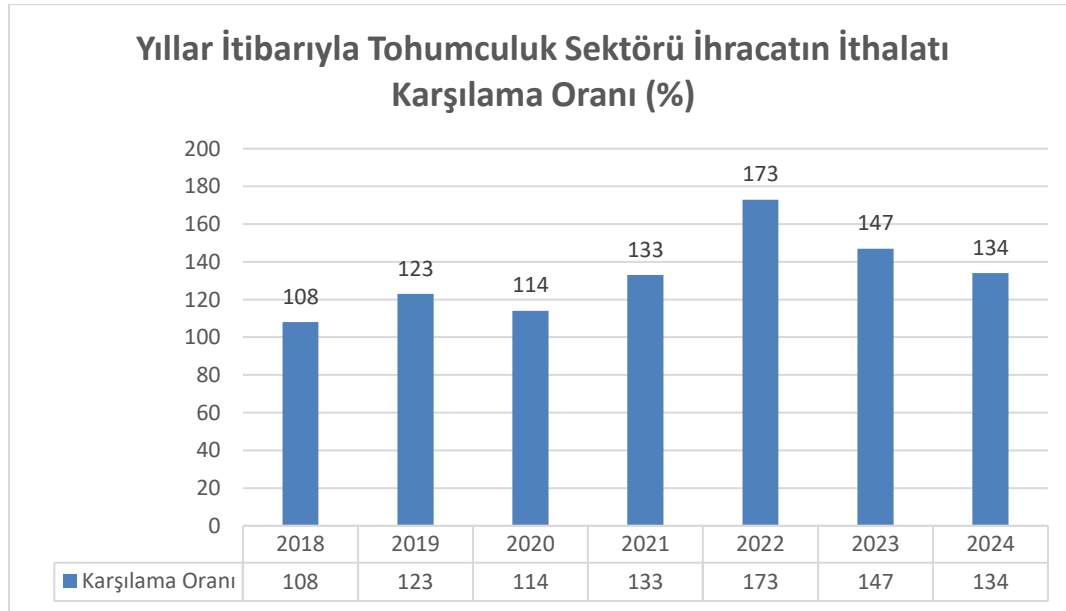
Grafik 10. Yıllar İtibarıyla Tohumculuk Sektörü Dış Ticaret Değerleri (milyon dolar)

Kaynak: TÜİK

2018-2024 yılları arasında sektörün tümünün dış ticaret hacmi Grafik 10 da görülmektedir. 2024 yılı içinde olumlu bir artış yaşanarak 489 milyon dolar ihracat, 364 milyon dolar ithalat gerçekleşmiş olup dış ticaret hacmi 853 milyona ulaşmıştır.

Grafik 11. Yıllar İtibarıyla Tohumculuk Sektörü İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

Kaynak: BÜGEM

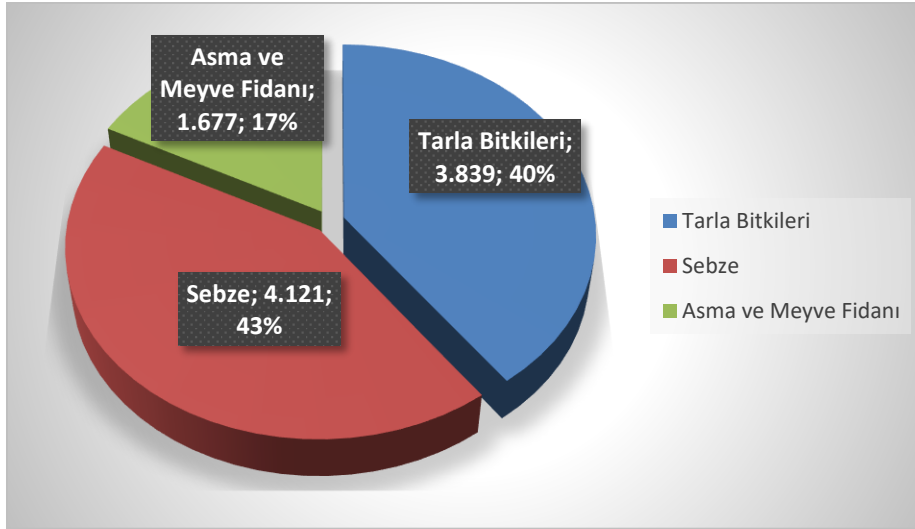
Grafik 11 de görüleceği gibi tohum, fidan ve süs bitkileri sektörü birlikte değerlendirildiğinde ihracatın ithalatı karşılama oranı ihracat lehine gelişmiş ve ilk defa 2018 yılında ihracat lehine %108 olmuş, 2024 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı %134 olmuştur.

2.3. eşit Sayıları

Ocak 2025 itibarıyla tarla bitkilerinde 3.839, sebzelerde 4.121, meyve ve asmada 1.677 çeşit olmak üzere toplam 9.637 tescilli çeşit sayısına ulaşılmıştır (Grafik 12).

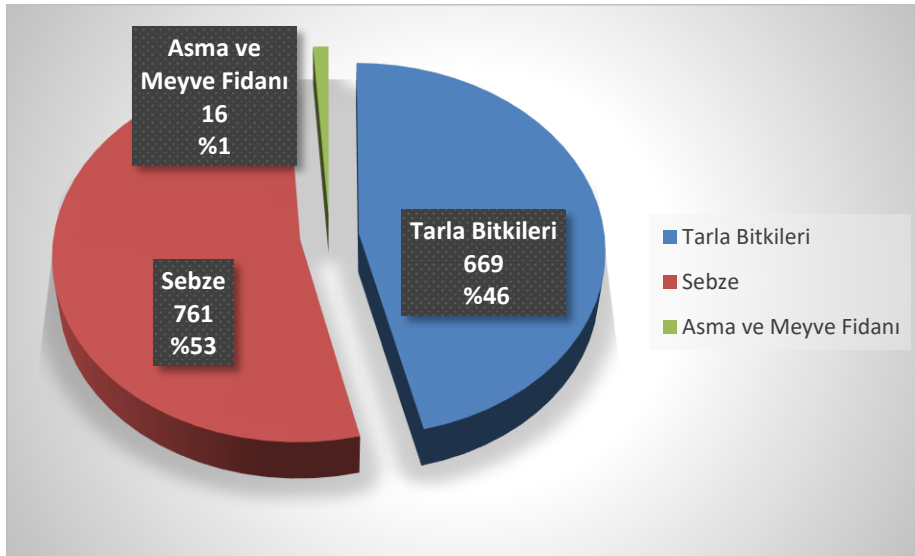
Yine Ocak 2025 tarihi itibarıyla tarla bitkilerinde 669, sebzelerde 761, meyve ve asmada 16 olmak üzere toplam 1.446 üretim izinli çeşit vardır (Grafik 13).

Grafik 12. 2025 Ocak Ayı İtibarıyla Ürün Gruplarında Tescilli eşit Sayısı

Kaynak: TTSM

Grafik 13. 2025 Ocak Ayı İtibarıyla Üretim İzni Alan eşit Sayısı

Kaynak: TTSM

3. DESTEKLEME İHTİYAÇLARI

Sektörün son yıllarda yakaladığı ivme olumlu olmasına karşın desteklenme ihtiyacı devam etmektedir. İhtiyaç duyulan destekleme alanları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

3.1. Genel Destekleme Alanları

a) 5553 Sayılı Tohumculuk Kanununda destekleme usul ve esaslarının Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenleneceği belirtilmesine rağmen bu desteklemelerle ilgili usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığının yayımladığı Bitkisel Üretime Destek kararnamesi içinde yer almaktadır.

Sertifikalı tohumluk üretimi bitkisel üretimden ayrı tutulmalı ve 5553 sayılı kanun dayanak gösterilerek tohumculuk destekleri ayrı bir tebliğ ile düzenlenmelidir.

b) Tohumluk üreticisinin yatırım planlaması yapabilmesi için destekleme planlarının uzun vadeli yapılması ve ilan edilmesi önemlidir, bu suretle sektöre sermaye girişi ve devamlılık sağlanmış olacaktır.

c) Çiftçi bazında verilen tüm tarımsal desteklerin sertifikalı tohumluk kullanım şartına bağlı olması hem sertifikalı tohumluk kullanım kültürünün yerleşmesini hem de ülkesel bazda üretimin, kalitenin ve verimin artmasını sağlayacaktır.

d) Girdi destekleri ile tohumluk üretim ve kullanım desteklerinin zamanında ödenmesi üretimin planlanması ve sürdürülebilmesi açısından son derece önemlidir. Sertifikalı tohumluk kullanım desteğinin geç ödenmesi, çiftçinin sertifikalı tohumluk kullanım motivasyonunu bozmaktadır. Sertifikalı tohumluk kullanım desteklerinin çiftçileri motive edecek şekilde peşin veya bir ay içinde ödenmesi veya tohumluk üreticisi ve bayilerin desteği düşerek tohumlukları vermesi ve desteklerin üretici ve bayilere bir ay içinde ödenmesi şekli sertifikalı tohumluk kullanımını arttıracaktır.

e) Yerli sermayeli firmaların geliştirdikleri yerli çeşitlerin tohumluklarına daha çok destek verilmelidir. Ülkemizde geliştirilmiş yerli çeşitlerin piyasaya yayılması konusunda devlet destek sağlamalı ve yerli çeşit kullanımı özendirilmelidir.

Yerli sermayeli firmalar tarafından geliştirilen çeşitler için diğer tohumluklara göre daha yüksek bir üretim ve kullanım desteği verilmesi bu firmaların desteklenmesi açısından önemlidir.

f) Tarımsal girdi temini, özellikle kimyasal gübre ve ham maddesi, büyük oranda ithalata bağımlıdır ve maliyeti tamamen kontrolümüz dışındadır. Bu sektörlerin dışa bağımlı yapısı nedeniyle, petrol fiyatları ve döviz kuru gibi dışsal ekonomik değişkenlerdeki istikrarsızlıklar anında sektöre yansımaktadır.

Tohumluk tarımın stratejik bir girdisi olmakla birlikte kendisi de bir tarım ürünüdür. Üretim maliyetlerine ek olarak birde tohumluk üretimi için bir maliyet söz konusudur.

Bu şartlar altında kârlı bir üretim yapma imkânı son derece sınırlıdır. Daha da önemlisi bu şartlarda yapılan üretimin rekabet gücünden söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle tarımsal üretimin, dolayısıyla tohumculuğun desteklenmesi kaçınılmazdır.

Tohumluk üretici belgesi olanlara (birlik üyelerine) mazot, gübre ve zirai mücadele ilaçlarının indirimli verilebilmesini sağlayacak bir sistem oluşturulmalıdır.

g) Özellikle münavebeli ekim sistemine, izolasyon gereken fidan damızlıkları ve yabancı tozlanan bitki türlerinde tohumluk üretimine uygun olması nedeniyle tercih edilen TİGEM arazilerinde, yıllık kira ücretinin çok yüksek olması, kira ödendiği halde teminat alınması, sözleşmede yer alan gecikme cezasının yasal faiz oranları ile kıyaslanamayacak derecede yüksek olması nedeniyle TİGEM arazilerini kiralamak cazip olmamaktadır.

Bu konuda başta TİGEM olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlarla sektörün ihtiyacına uygun şekilde protokoller yapılabilir.

h) Tohumculukta ihtiyaç duyulacak girdileri yerelde üretecek yerli sermayeli firmalar desteklenmelidir.

Tohumculuğa ve bitki ıslahına özgü kaplama maddesi, iklimlendirme, çimlendirme odası vs. gibi girdileri ülkede üreten yerli sermayeli firmalarında ayrıca sektöre verilen destekler kapsamına alınması milli tohumculuk kavramını güçlendirecektir.

i) Desteklemeler konusunda nihai kararlar oluşturulurken sektöründe bulunduğu bir toplantı yapılmalı ve sektör görüşü dikkate alınmalıdır.

3.2. Tohum Sanayicileri ve Üreticilerinin Desteklenmesi

a) TAGEM tarafından geliştirilen hat ve yarı yol materyalinin, sektör kullanımına sunulmasındaki şartlar teşvik edici olmalıdır.

b) Sektör, çeşit ıslahı ve tohum teknolojileri AR-GE çalışmaları konusunda isteklidir. Özel sektör AR-GE faaliyetlerinin özendirilmesi amacıyla, tohumculuk AR-GE desteklerinde proje hazırlama, uygulama ve bilgiye ulaşım gibi konularda pozitif bir ayrımcılığa gidilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

c) Baklagil tohumluklarının üretimine özel desteklerin verilmesi münavebe sistemi içinde yer almasını ve nadas alanlarını daraltacak, ayrıca üretimin artmasını sağlayacaktır.

d) Patates tohumluğunun başlangıcı olan mini yumru ve üst kademe tohumluk üretimlerinin ülkemizde üretilmesi desteklenmeli, kaliteli ve hastaliksız tohumluk için depolama şartlarının iyileştirilmesine ve depoların geliştirilmesine destek verilmelidir.

e) Tohumluk üretiminde havza bazlı destek ayrımı yapılmamalıdır.

f) Tohum Kullanım Desteklerinin Arttırılması;

Sertifikalı tohumluk üretimi; bitkisel üretimde verim ve kaliteyi artıracığı için devletin kanunlarla hedeflediği bir politikadır. Devlet sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının artması için bir destek politikası tespit etmiştir. Bakanlığımız sertifikalı tohumluk kullanımında 2005 yılında başlattığı bu destekleme politikasını, 2008 yılında sertifikalı tohum üretimini de destekleyerek sürdürmüştür. Bu politika ile; sertifikalı tohumluk üretimi için sektörde yatırım artışı olmuştur. Bu şekilde sertifikalı tohumluk üretimi 2008- 2015 yılları arasında 3 kat artmıştır. Sertifikalı tohum kullanım ve üretim desteği ile ilgili 28 Ağustos 2024 tarihli 8859 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 2025-2027 yıllarında yapılacak bitkisel üretime yönelik desteklemeler kapsamında sertifikalı tohumluk üretim desteği destekleme modelinden çıkarılmıştır.

Sertifikalı tohum kullanması için çiftçiye verilen sertifikalı tohum kullanım desteğinin 2015 yılından 2024 yılına kadar olan artış seyri aşağıda Tablo 1 de yer almaktadır.

28 Ağustos 2024 tarihinde yayınlanan 8859 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 2025-2027 yıllarında yapılacak bitkisel üretime yönelik desteklemeler ve sertifikalı tohum kullanım desteği ile ilgili açıklamalar Tablo 2 de yer almaktadır.

Tablo 1. Yıllar İtibarıyla Sertifikalı Tohum Kullanım Destekleri

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Buğday	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	16	16	24	50	65
Arpa	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	16	16	24	50	65
Çavdar, Tritikale, Yulaf	6	6	6	6	6	16	16	24	50	65
Aspir	4	4	4	4	4	5	5	5	10	15
Kanola (Kolza)	4	4	4	4	4	5	20	20	30	40
Susam	4	4	4	4	4	4	4	4	8	10
Kuru fasulye	12	20	20	20	20	30	30	30	60	78
Mercimek	12	20	20	20	20	30	30	30	60	78
Nohut	12	20	20	20	20	20	20	20	50	65
Soya	20	20	20	20	20	22	22	22	45	58
Çeltik	8	8	8	8	8	16	16	16	50	65
Yerfıstığı	8	15	15	15	15	17	17	17	34	45
Fig, Yem Bezelyesi	7	10	10	20	20	22	22	22	45	58
Korunga	7	10	10	20	20	22	22	22	45	58
Yonca	10	15	15	30	30	30	30	30	60	78
Patates	40	80	80	80	80	100	100	100	200	260

Tablo 2. 28 Ağustos 2024 tarihinde yayınlanan 8859 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2025-2027 yıllarında yapılacak bitkisel üretime yönelik desteklemeler ile ilgili tablo

Ürünler	1 Temel Destek Ürünleri ve Destek Katsayıları			2 Planlı Üretim Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları			3 Yeraltı Su Kısıtı Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları			4 Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları			5 Kamu araştırma enstitüleri ve Üniversiteler tarafından yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohum kullanımı			6 Süt Havzası olarak belirlenen illerde yem bitkisi üretenlere ilave destek			Toplam Destek Tutarı (TL/da)
	Destek Katsayısı	Destek Katsayısı Değeri	Destek Tutarı (TL/da)	Destek Katsayısı	Destek Katsayısı Değeri	Destek Tutarı (TL/da)	Destek Katsayısı	Destek Katsayısı Değeri	Destek Tutarı (TL/da)	Destek Katsayısı	Destek Katsayısı Değeri	Destek Tutarı (TL/da)	Destek Katsayısı	Destek Katsayısı Değeri	Destek Tutarı (TL/da)	Destek Katsayısı	Destek Katsayısı Değeri	Destek Tutarı (TL/da)	
Aspir	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0	0,8	244,0	195,2	0,2	244,0	48,8							732,0
Mercimek	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0	0,8	244,0	195,2	0,4	244,0	97,6							780,8
Mısır (Dane)	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0							0,6	244,0	146,4				634,4
Nohut	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0	0,8	244,0	195,2	0,4	244,0	97,6							780,8
Patates	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0				2,2	244,0	536,8	1,0	244,0	244,0				1.268,8
Soğan (Kuru)	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0													488,0
Birinci Grup Yem Bitkileri (Fig, Burçak, Mürdümük, Hayvan Pancarı, Yem Şalgamı, Yem Bezelyesi, Yem Baklası, Üçgül, İtalyan Çimi, Yulaf (Yeşil ot), Çavdar (Yeşil ot), Tritikale (Yeşil ot) ile bu ürünlerden yapılan silajlar	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0										0,5	244,0	122,0	610,0
Diğer Ürünler	1,0	244,0	244,0																244,0
Arpa	1,3	244,0	317,2	1,3	244,0	317,2	1,4	244,0	341,6	0,5	244,0	122,0							1.098,0
Buğday	1,3	244,0	317,2	1,3	244,0	317,2	1,4	244,0	341,6	0,5	244,0	122,0							1.098,0
Çavdar	1,3	244,0	317,2							0,5	244,0	122,0							439,2
Tritikale	1,3	244,0	317,2							0,5	244,0	122,0							439,2
Yulaf	1,3	244,0	317,2							0,5	244,0	122,0							439,2

İkinci Grup Yem Bitkileri (Yonca, Korunga, Yapay Çayır Mera, Silajlık Mısır, Silajlık Soya, Sorgum Otu, Sudan Otu ve Sogum- Sudan Otu Melezi)	1,3	244,0	317,2	1,3	244,0	317,2									0,5	244,0	122,0	756,4
Ayçiçeği (Yağlık)	1,5	244,0	366,0	1,5	244,0	366,0	1,2	244,0	292,8				0,6	244,0	146,4			1.171,2
Fındık	1,5	244,0	366,0															366,0
Kolza (Kanola)	1,5	244,0	366,0	1,5	244,0	366,0				0,2	244,0	48,8						780,8
Fasulye (Kuru)	1,5	244,0	366,0	1,5	244,0	366,0				0,5	244,0	122,0						854,0
Soya	1,5	244,0	366,0	1,5	244,0	366,0				0,6	244,0	146,4						878,4
Çay	1,5	244,0	366,0															366,0
Susam	1,0	244,0	244,0							0,2	244,0	48,8						292,8
Yer fıstığı	1,0	244,0	244,0							0,6	244,0	146,4						390,4
Çeltik	2,25	244,0	549,0							0,5	244,0	122,0						671,0
Pamuk (Kütlü)	2,25	244,0	549,0	2,25	244,0	549,0							0,6	244,0	146,4			1.244,4
Nadas Alanları	0,3	244,0	73,2															73,2
Fiğ	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0	0,8	244,0	195,2	0,4	244,0	97,6			0,5	244,0	122,0	902,8
Yem Bezelyesi	1,0	244,0	244,0	1,0	244,0	244,0	0,8	244,0	195,2	0,4	244,0	97,6			0,5	244,0	122,0	902,8
Korunga	1,3	244,0	317,2	1,3	244,0	317,2				0,6	244,0	146,4			0,5	244,0	122,0	902,8
Yonca	1,3	244,0	317,2	1,3	244,0	317,2				0,6	244,0	146,4			0,5	244,0	122,0	902,8

1 nolu Sütun: Temel Destek Ürünleri ve Destek Katsayıları

2 nolu Sütun: Planlı Üretim Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları

3 nolu Sütun: Yeraltı Su Kısıtı Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları

4 nolu Sütun: Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları

5 nolu Sütun: Kamu araştırma enstitüleri ve üniversiteler tarafından tabloda belirtilen ürünlerin yurt içinde ıslah edilerek tescil edilen çeşitlerinin yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohumunu kullanarak ekim/ dikim yapan çiftçilere tabloda verilen destek katsayısına göre hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir.

6 nolu Sütun: Tarımsal Üretim Planlaması Kurulu tarafından süt havzası olarak belirlenen Amasya, Bingöl, Bitlis, Çorum, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Muş, Tokat ve Tunceli illerinde yem bitkisi üreten çiftçilere yukarıda ürünün bulunduğu kategoriye karşılık gelen destek katsayısının %50'si kadar ilave planlı üretim desteği ödenir.

2005 yılında tohumluk üretimleri için belirlenen tarla kontrol ücreti 10,00 TL'den 2024 yılında 583,54 TL'ye, laboratuvar analiz ücretleri 45,00TL'den 1.407,00 TL'ye, ISTA ve OECD belge ücretleri 11,00 TL'den 137 dolar karşılığı 4.422,00TL'ye çıkarılmıştır.

2025 yılında tohumlukların tarla kontrol ücreti 839,89 TL, laboratuvar analiz ücretleri 2.025,00 TL, ISTA ve OECD belge ücretleri 137 dolar karşılığı 4.933,30 TL'ye çıkarılmıştır (Dolar Kur değişimi ile fiyat değişkenlik gösterebilir).

Yukarıda belirtilen artış oranları arasındaki fark tohumluk fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki makasın açılmasına neden olmuştur. Bu durum çiftçilerin sertifikalı tohumluk kullanımı yerine Bakanlık veya yetki verdiği birimlerce kontrol edilmemiş, hastalık bulaş riski yüksek ve kayıt dışı üretim materyali kullanım risklerini artırmaktadır. Bu nedenle tohumluk kullanım desteklerinin girdi ve ürün fiyatlarındaki artışlar dikkate alınarak arttırılması sağlanmalıdır. Bu anlamda 2025 yılı artış oranları ile geçen yıllardaki olumsuzluklar giderilmiş sayılmaz.

Bitkisel üretim desteklerinin Tarımsal Destekler bütçesi içerisindeki durumu da aşağıdaki tabloda değerlendirilmiştir.

2022-2025 Tarımsal Destek Bütçelerinin Karşılaştırılması

2022 Yılı Tarımsal Destek Bütçesi TL	29.000.000.000
2023 Yılı Tarımsal Destek Bütçesi TL	57.600.000.000
2024 Yılı Tarımsal Destek Bütçesi TL	91.554.000.000
2025 Yılı Tarımsal Destek Bütçesi TL	135.000.000.000
Tarımsal Desteklerin Artış Oranı %	47
2022 Tohumluk Destekleri Bütçesi TL	555.487.000
2023 Tohumluk Destekleri Bütçesi TL	978.000.000
2024 Bitkisel Üretim Destekleri Bütçesi TL	64.380.000.000
2025 Bitkisel Üretim Destekleri Bütçesi TL	94.945.900.000
Bitkisel Üretim Desteklerinin Artış Oranı %	47
2022 Tohumluk Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	1,92
2023 Tohumluk Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	1,7
2024 Bitkisel Üretim Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	70
2025 Bitkisel Üretim Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	70
2022-2025 Yılları Desteklerinin Artış Oranı %	3546

2024 Yılı Tohumluk Desteklemeleri ile İlgili Bazı Oranlar

Kalem	Değer
2024 Haziran (T.M.O) Buğday Fiyatı	9,25 TL
2024 Dekara Destek (TL/da)	65 TL
1 Kg. Tohuma İsalet Eden Destek (TL) (Ekim Normu 23 kg/da alınmıştır.)	2,83 TL
2024 TİGEM Tohumluk Ekmeklik Buğday Fiyatı	13,50 TL
Tohumluk Fiyatının Mahsul Fiyatına Oranı (%)	%46
Tohumluk Fiyatı- Destek Tutarı	10,67 TL
Tohumluk Destek Oranı (%)	%21

2025 Yılı Tohumluk Desteklemeleri ile İlgili Bazı Oranlar

Kalem	Değer	Açıklama / Hesaplama Notu
2025 Haziran (TMO) Buğday Fiyatı	13,50 TL/kg	Resmî alım fiyatı (desteksiz)
2025 Dekara Destek (TL/da)	122 TL/da	Sertifikalı Tohum Kullanımı desteği
1 Kg. Tohuma İsalet Eden Destek (TL) (Ekim Normu 23 kg/da alınmıştır.)	5,30 TL/kg	122 TL/da / 23 kg/da ekim normu
2025 TİGEM Tohumluk Ekmeklik Buğday Fiyatı	18,50 TL/kg	TİGEM peşin satış fiyatı (KDV hariç)
Tohumluk Fiyatının Mahsul Fiyatına Oranı (%)	%37	18,50 / 13,50 ≈ 1,37 (~%115)
Tohumluk Fiyatı – Destek Tutarı	13,20 TL/kg	Destek kg başına 5,30 TL çıkarıldığında kalan fiyat
Tohumluk Destek Oranı (%)	%29	Destek (5,30 TL) / Tohumluk fiyat (18.500 TL)

Tablodaki verileri değerlendirdiğimizde 2025 yılında bir önceki yıla göre Tarımsal Destekler Bütçesi %47 oranında artmış ve 135 milyar liraya ulaşmıştır.

Tohumlukla ilgili destek bütçesinin Tarımsal Destek Bütçesine oranı 2022 yılında %1,92 iken bu oran 2023 yılında %29'luk bir azalışla %1,7'ye gerilemiştir. Bir diğer ifadeyle tohumlukla ilgili desteklerin Tarımsal destekler içerisindeki oransal payı azalmaktadır.

2023 yılında yukarıdaki tabloda yapılan hesaplama göre TİGEM Tohumluk fiyatından destek tutarı çıkarıldığında mahsul fiyatına yakın bir fiyat kaldığı görülmektedir. Ancak bu yıl olası mahsul fiyatları ile tohumluk fiyatları ve destek tutarı dikkate alındığında tohumluk-mahsul fiyatı makasının açılacağı görülmektedir. Bu durum sertifikalı tohumluk kullanımına olumsuz yansarak sektör ve tarımsal üretim için bir tehdit oluşturabilecektir.

2024 yılında tarımsal destek bütçesi %59 oranında artmış ve tohumluk destekleri kalkarak yerini bitkisel üretim destekleri olarak adlandırılan yeni bir yapıya dönüşmüştür. 2024 yılında bitkisel üretim desteklerinin tarımsal destek bütçesi içindeki 64 milyar 380 milyon olmuştur.

2025 yılı için tarımsal destek bütçesi 2024 yılına göre %47 oranında artış göstermiştir. Tıpkı 2024'te olduğu gibi, 2025 yılında da bitkisel üretim desteklerinin toplam tarımsal desteğe oranı %70 olarak korunmuştur.

Kullanım desteği 2005 yılında başlamasına rağmen, üretim desteği 2008 yılında hayata geçirilmiştir. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere üretim desteği zaman içerisinde artmak yerine bazı türlerde azalmış ve pek çok türde de aynı seviyeyi korumuştur. Bu yaklaşımın; desteklerin, sertifikalı tohum üretiminde yarattığı "üretim artışı" beklentisini olumsuz etkilemesinden endişe edilmektedir.

2025 yılı sertifikalı tohumluk üretim desteğinin kaldırıldığı yıl olmuştur. Sadece sertifikalı tohum kullanım desteği ve yerli sertifikalı tohum kullanım desteği olarak destek planlaması yapılmıştır.

Tablo 3. Yıllar itibarıyla Sertifikalı Tohumluk Üretim Destekleri

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Buğday	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,12	0,12	0
Arpa	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,10	0,10	0
Çavdar, Yulaf	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,16	0,16	0
Tritikale	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,10	0,10	0
Aspir	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,80	0,80	0
Kanola (Kolza)	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,80	1,80	0
Kuru fasulye, Mercimek, Nohut	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,60	0,60	0
Susam	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	1,80	1,80	0
Soya	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,70	0,70	0
Çeltik	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,35	0,35	0
Yerfıstığı	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	1,00	1,00	0
Fiğ, Korunga, Yem Bezelyesi	0,50	0,75	0,75	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,60	1,60	0

Yonca	1,50	82,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	5,00	5,00	0
Patates	0,08	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,20	0,20	0

Sertifikalı tohum üretim ve kullanım desteklerinin artırılarak sürdürülmesi Bakanlığımız tarafından ortaya konan 2,5 milyon ton tohumluk üretim hedefine belirlenen zaman aralığında ulaşılması için temel politikalarımız arasında olması önemlidir.

g) Hububatta eleme mahsulün tohum olarak satışının, denetimlerle yeteri kadar önlenemediği malumdur. Sertifikalı tohumluklardan elde edilen mahsule daha fazla havza prim desteği verilmesi sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının artmasına ve eleme mahsulün tohum olarak satışının engellenmesine olumlu katkı yapacaktır.

h) Mısır, ayçiçeği, patates, şeker pancarı, soya fasulyesi ve pamuk gibi türlerde yerli sermayeli özel sektör tarafından geliştirilen çeşitlerin tohumlarını kullanan üreticilere özel desteklerin sağlanması ve Tarım Kredi Kooperatifleri, Pancar Üreticileri Kooperatifi vb. kooperatif ve birliklerin satışlarında bu tohumlara belirli oranda yer vermeleri zorunlu hale getirilmelidir.

“2025 yılı tarımsal desteklemeler kapsamında kamu araştırma enstitüleri ve üniversiteler tarafından geliştirilen ürünlerin (Ayçiçeği (Yağlık), Mısır (Dane), Pamuk (Kütlü) ve Patates) yurt içinde ıslah edilerek tescil edilen çeşitlerinin yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohumunu kullanarak ekim/ dikim yapan çiftçilere belirtilen destek katsayısına göre hesaplanan tutar üzerinden destek ödemesi yapılır” ifadesi yer almaktadır.

İlgili destekleme uygulamasının kapsamının özel sektör tarımsal araştırma kuruluşlarını da kapsayacak şekilde değiştirilmesinde fayda vardır.

Tablo 4. Kamu Araştırma Enstitüleri Ve Üniversiteler Tarafından Geliştirilen Ürünlerin Yurt İçinde Islah Edilerek Tescil Edilen Çeşitlerinin Yurt İçinde Üretilip Sertifikalandırılan Tohumunu Kullanarak Ekim/ Dikim Yapan Çiftçilere Belirtilen Destek

Sıra No	Ürünler	Destek Katsayısı Değeri	Destek Katsayısı	Toplam destek (TL/da)
1	Ayçiçeği (Yağlık), Mısır (Dane), Pamuk (Kütlü)	0,6	244	146,4
2	Patates (Sertifikalı tohum kullanım desteği katsayısına ilave olarak ödenir. Sertifikalı tohum kullanım desteği $2,2 \times 244 = 536,8 + 244 = 780,8$ TL ödeme yapılır)	1,0	244	244

Patateste sertifikalı tohum kullanım desteği katsayısı 2,2 ve katsayı değeri 244 TL dir. Bu değer 536,8 TL ye denk gelmektedir. Bu değere ayrıca kamu araştırma enstitüleri ve üniversiteler tarafından geliştirilen çeşit kullanımı eklenirse katsayısı 1 ve katsayı değeri 244 TL dir. Patateste sertifikalı tohumluk kullanım toplam desteği 780,8 TL dir.

3.3. Tohum Yetiştiricilerinin Desteklenmesi

Tohum yetiştiriciliği özel bilgi ve emek gerektiren bir iştir, bu nedenle tohumluk kullanım ve üretim desteklerinden ayrı olarak sertifikalı tohum yetiştiricilerimizin desteklenmesi sertifikalı tohumluk kullanımını artıracak, tohum yetiştiriciliğinin branşlaşmasını sağlayacak ve tohum üreticilerinin yetiştirici bulmada yaşadığı sıkıntıları ortadan kaldıracaktır.

Tohum yetiştiricisi destek almaya başladığında, desteği kaybetmemek adına tohum üretici ve sanayicisi ile iş birliği yapacak ve kendisine düşen görevleri de en iyi şekilde yerine getirecektir. Bu şekilde tohum yetiştirme talebinde devamlılık sağlanabilecektir. Sanayici işini iyi yapan tohum yetiştiricisi ile çalışma şansı bulacak ve tercih yapma hakkı elde edecektir.

Desteklemeler sayesinde tohum yetiştiriciliği cazip hale geleceği için tohum yetiştiricisi sayısında değişkenlik azalacak, dolayısıyla bu kitle için hizmet sağlamak kolaylaşacaktır. Desteklemelerle oluşan tohum yetiştirici kitlesinin bilgi birikimi de artacağından tohumlukların tarla kontrollerinde tohumluk vasfını kaybetme riski azalacak, üretim yaklaşık %20 oranında artacaktır.

Tohum yetiştiricileri aşağıdaki şekillerde desteklenebilir;

a) Tohumluk yetiştirme amaçlı almış olduğu sertifikalı tohumluğa verilecek olan destek, çiftçilere verilen sertifikalı tohumluk kullanım desteğinden %100 oranında daha fazla verilebilir.

b) Tohum yetiştiricisi elde etmiş olduğu sertifikalı tohum olacak ürüne çiftçiye verilen destekten %50 oranında daha fazlasının verilmesi şeklinde olabilir.

c) Tohum yetiştiricileri sözleşmeli üretiminde uygulanan alan bazlı desteklemeler kapsamına alınabilir.

d) Tohumluk üretimi, menşei/kademesi belli tohumlukların belli bir amaca yönelik ekildiği “tohum yetiştiricisi” tarlalarından başlayan bir süreci kapsamaktadır. Mevzuattaki tanımı ile “tohum yetiştiricileri” tarlalarındaki üretimlerini normal mahsul üreticilerinden farklı ve bir bakıma “İyi Tarım Uygulamaları” çerçevesinde, özel bir ihtimamla üretmektedirler. Sertifikalı tohumluk üretiminde ilk basamak olan tohum yetiştiricilerinin, Bakanlığımızca desteklenen “İyi Tarım Uygulamaları” kapsamına alınması ve bu bağlamda desteklenmeleri, hem üreticilerin sözleşmeli tohum yetiştiricisi çiftçi bulmalarını kolaylaştıracak hem de miktar ve kalite itibarıyla tohumluk üretimine büyük bir ivme kazandıracaktır.

3.4. Fidan Kullanımının Desteklenmesi

2025 yılı tarımsal desteklemeler kapsamında üretimi geliştirme destekleri içerisinde yurt içinde üretilen sertifikalı ve/veya standart fidan kullanarak Tarımsal Üretim Planlaması Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak aşağıda belirtilen türlerle yeni meyve bahçesi tesis eden çiftçilere belirlenen katsayıya göre hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir.

Tablo 5. Sertifikalı/Standart Fidan Kullanım Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları

Sertifikalı/Standart Fidan Kullanım Desteği	Destek Katsayısı Değeri	Destek Katsayısı	Toplam Destek (TL/da)
---	-------------------------	------------------	-----------------------

Altıntop, Armut, Asma, Ayva, Badem, Ceviz, Dut, Elma, Erik, Fındık, İncir, Kayısı, Kestane, Kiraz, Kivi, Limon, Mandarin, Nektarin, PıkanCevizi, Portakal, Şeftali, Trabzon Hurması, Vişne, Zeytin	Standart	2	244	488
	Sertifikalı	5	244	1220

Sertifikalı/standart fidan kullanım desteği uygulaması ile Ülkemizde kurulan tüm bağ ve meyve bahçelerinin, sertifikalandırılmış fidanlarla kurulması sağlanmaktadır. Aksi halde üretim ve sertifikalandırma maliyetleri nedeniyle, kayıtlı fidan üretimleri, kayıt dışı üretimlerle rekabet edememektedir. Standart materyal sertifikasının çoğunun, destekleme kapsamında yer alan Antepfıstığı çöğürü, sertifikalı fidanda kullanılan Ceviz çöğürü ve doku kültürü üretimleri olduğu görülmektedir. Bu veriler, fidan destekleme ve sertifikalandırma kurallarının, kayıtlı materyal ve fidan üretimi üzerinde ne kadar önemli etkisi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak fidan kullanım desteklemelerinde;

- Muz ve nar fidanının kullanım desteği kapsamına alınması,
- Yerli ıslah çeşitlerinin fidanında %50 ilave kullanım desteği verilmesi,
- Tohumculuk kanunu hükmüne uymayan üreticilerin de sisteme dahil olması için, Tebliğ’de fidan kullanım desteği başvuru evraklarına FÜAB üyelik belgesinin eklenmesi,
- Meyve üretimine prim desteği verilmesi

Meyvecilik ve Fidancılık Sektörlerimiz açısından faydalı olacaktır.

28 Ağustos 2024 tarihli 8859 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2025-2027 yıllarında yapılacak bitkisel üretime yönelik desteklemeler kapsamında sertifikalı fidan üretim desteği destekleme modelinden çıkarılmıştır.

Desteklerin Kamuya sağlayacağı faydalar; faturalı satış sayesinde KDV gelirin sağlanması, kontrol, analiz, etiket ve sertifikalandırma gelirleri, kayıt dışı satışların önlenmesi sayesinde sağlıklı meyve bahçelerinin tesis edilmesi, standart fidanda kalitenin artması, fidan ithalatının azalması, yerli üreticinin korunması, vb. şeklinde değerlendirilmelidir. Ayrıca fidan ve meyve üretimlerinde verim ve kalitenin artacağı da dikkate alınmalıdır.

3.5. Fide Üreticilerinin ve Sektör Paydaşı Olan Sebze Üreticilerinin Desteklenmesi

Aşılı fide üretimini geliştirmek amacı ile yapılacak destekler

Aşılı fide üretiminin aşağıdaki nedenlerle hızla artmasına gerek vardır:

- Aşılı anacı çok güçlü bir kök sistemine sahiptir. Bu nedenle gerek besin maddesi ve gerekse su alımı, düz fideye göre daha yüksektir.
- Besin maddesi fazlalığı ya da yüksek tuzluluk gibi stres koşullarına daha yüksek bir dayanım gösterir.
- Çoğu toprak kökenli hastalıklara karşı dayanıklıdır. Bu nedenle de metil bromür kullanımının yasaklanmasından sonra ikame bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Soğuk dönemde büyümede devamlılık gösterir.

- Meyve çatlaması ile ilgili olarak daha az sorun yaşar. Üretimde fireyi azaltır.
- Ana gövdede daha homojen bir gelişme gösterir. Hasat planlamasını kolaylaştırır.
- Daha güçlü bir yan dal oluşturur ve verimi artırır.
- Özet olarak yüksek kalite ve verim sağlar, geliri artırır.
- Tüketicilere gıda güvenliği avantajı sağlar.

Aşılı fide üretiminin Türkiye’de gelişimi aşağıdaki nedenlerle çok yavaş seyretmektedir:

- Aşılı fide tesisi normal fide tesisine göre 2-2,5 kat daha pahalıdır.
- Aşılı fide üretiminde işçilik düz fideye göre 2-3 katı daha fazladır.
- Aşılı fide fiyatları düz fide fiyatlarına göre en az 3 katı daha pahalıdır. Bu yüksek fiyat da çiftçi tercihini ciddi olarak sınırlandıran bir faktör olmaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle:

Düz ve aşılı fide kullanımının desteklenmesi gerekmektedir.

Aşılı fide üretimini desteklemek amacı ile aşılı fideye yapılacak ayrıcalıklı desteğin yanında, FİDEBİRLİK üyelerinden düz fide alan çiftçilere de fide alım desteği sağlanarak çiftçinin kayıt dışı üretiminden alımlarının önüne geçilmiş olunur. Böylece kayıt dışı fide üretimi de mümkün olduğunca önlenmiş olunur.

3.6. Süs Bitkileri Üreticilerinin Desteklenmesi

Günümüzde artık gıda kadar önemli bir hâl alan süs bitkileri sektörü, insan psikolojisinin ve sağlıklı nesiller yetişmesinin de bir parçasıdır. Büyüyen ve gelişen şehirlerde nefes alanları yaratmak ve gelecek nesillere çevre bilincini aşılamak bu sektörün sorumluluklarındandır. Tüm bunların yanında taraf olduğumuz AB yeşil mutabakat gereğince yeşil alanları artırmak, karbon emisyon oranlarının azaltılmasına katkı sağlamak için süs bitkileri üretimini artırmak zorundayız.

Son yıllarda süs bitkileri sektörü ihracatta iyi bir ivme kazanmış ve 2018 yılından sonra ihracatçı konuma geçmiştir. Sektör, 2024 yılında yaklaşık 50 milyon dolar ihracat fazlası vererek 118 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Uluslararası pazarda değişen dengeleri ülkemiz lehine çevirebilmek için sektördeki kayıt dışılığı önlemek ve kaliteli üretimi artırmak gereklidir. Üretim destekleri, bu anlamda en önemli araç olarak öne çıkmaktadır.

Yeni destekleme modeli olarak açıklanan destek kalemleri içerisinde süs bitkileri temel destekler altında diğer ürünler olarak değerlendirilmektedir. Bu desteklerden sektörümüz yararlanamamaktadır. Alan bazlı verilen destekler süs bitkileri sektörüne uygun değildir. Süs bitkileri, tarımın diğer kollarından farklı olarak küçük alanlarda fazla sayıda bitki üretimine sahip bir sektördür. Alan bazlı destekler yanında, ürün bazlı veya üretim tipine göre sektöre özgü yeni bir destekleme modeliyle sektörün ihtiyacı sağlanabilir.

Uzun vadeli (en az 10 yıl ve üzeri gibi) yatırım ve işletme kredilerinin sağlanması, tarımsal kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, teminat şartlarının hafifletilmesi, ödeme planlarının kullanıcıya göre

şekillendirilmesi; üreticilerin sera, tesis yapımı ve modernizasyonu ile büyük boylu ve kuturlu ağaç yetiştirmeye yönelik yatırımlarının önünü açacak, işletmelerin teknik altyapılarını güçlendirecektir.

Oluşturulacak destekleme modeli pazarlamaya, yatırıma, kaliteli üretime yönelik olarak planlanmalıdır.

3.7. Tohum Dağıtıcılarının Desteklenmesi

a) KOBİ desteklerinden tohumluk bayilerinin de istifade etmesi sağlanmalıdır.

b) Tohumluk bayilerinin kümeleşme oluşturanlara (buğday pazarı veya ticaret borsasında küme halinde bulunanlar dahil) tohumluk ambarı vb. yapılmasında kredi veya hibelerin verilmesi sağlanmalıdır.

4. AR-GE'NİN DESTEKLENMESİ

Tohumculuk sektörünün olmazsa olmaz ihtiyacı verimli, kaliteli ve stres şartlarına dayanıklı, hastalık ve zararlılara dayanıklı, tüketim tercihlerine uygun çeşittir. Uygun çeşit yoksa sektör ve dolayısıyla bitkisel üretim büyük ölçüde problem yaşayacaktır. Bu nedenle çeşit geliştirme çalışmaları sektör için hayati önemdedir.

Bu faaliyet önemli olduğu kadar da zor bir iştir. Büyük bir yatırım ve uzun süreyi alan bir faaliyettir. Bu nedenle desteklenmesi gerekmektedir.

Bu anlamda beklenen destekleme alanları şunlardır;

a) AR-GE için ek kaynak yaratılmalıdır.

Toplam tarımsal desteklerin belli bir dilimi AR-GE faaliyetlerinde bulunan özel sektör ve kamu kuruluşlarının özellikle bitki ıslahı çalışmalarına kaynak olarak aktarılmalıdır. Bununla birlikte tarımsal ürün ithalatından ayrılacak belli bir komisyonun AR-GE için ayrılması düşünülmelidir.

b) Yerli çeşit ve tohumluk teknolojisi geliştirecek yerli sermayeli firmalarımızın AR-GE çalışmaları desteklenmelidir.

Yerli sermayeli şirketler tarafından geliştirilen yeni bitki çeşitlerinin tescili ve üretim izinleri için alınacak ücretler en azından belli bir süre için kaldırılabilir.

AR-GE için ihtiyaç olan alt yapı ve parasal kaynakların yanında yeterli sayıda ve kalitede insan kaynağının temin edilmesi gerekmektedir. İnsana yapılacak yatırım bu alandaki başarının temel kaynağı olacaktır.

AR-GE çalışmalarında etkinliğin artırılması için araştırma kurumları, üniversiteler ve kullanıcılar arasında iyi bir iş birliği geliştirilmelidir. Belli kapasitedeki üniversiteler, araştırma enstitüleri ve özel sektör kuruluşlarının bir protokol kapsamında insan kaynağı ve altyapının ortak kullanımı noktasında örnek bir iş birliği sergilemesi sağlanmalıdır.

Özel sektör kuruluşlarının birleşme şeklinde en azından AR-GE konusundaki güçlerini bir araya getirmesi teşvik edilmelidir.

c) Gen kaynaklarımızın özel sektör tarafından daha verimli kullanılabilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Özel şirketlerin yeterli genetik kaynağa sahip olmamaları bitki ıslahı ve çeşit geliştirme faaliyetlerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu sebeple, Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı gen ve tohum bankalarının yönetilmesi ve işletilmesinde özel sektör taleplerinin doğru bir şekilde dile getirilebilmesi açısından özel kesimin rol ve görev almasına imkân tanıyacak bir düzenleme yapılmalıdır. Bu amaçla, Türkiye Bitki Gen Kaynakları Yönetim Kurulu oluşturulmalı ve bu Kurulda sektör yeterli şekilde temsil edilmelidir.

d) Çeşit ıslahı bakımından yeterli olmadığı türlere özel destek verilmelidir.

Mısır, ayçiçeği, patates, pamuk ve şeker pancarında kamu ve yerli firmalar tarafından geliştirilen çeşit sayıları bazı türlerde az veya yoktur. Bu çeşitlerin yabancı firma çeşitleri ile rekabet edebilecek verim ve kaliteye sahip oldukları da pek söylenemez. Bunların pazar payları ise %5-10 seviyelerindedir. Bu durum sürdürülebilir bir durum değildir.

Bu türlerde yabancı firma çeşitleri ile rekabet edebilecek yerli çeşitlerin geliştirilmesi şarttır. Bu konuda kamunun organizasyonunda özel ekipler oluşturulmalı, ihtiyaçlar ve destek mekanizmaları geliştirilmelidir.

e) TÜBİTAK tohumculuk konusunda ayrı bir program açmalıdır.

TÜBİTAK tohumculuk konusunda ayrı bir program oluşturmalı, tohumculuk projelerine ve yerli sermayeli firmaların AR-GE faaliyetlerine daha fazla destek sağlamalıdır.

f) Sektörün KOSGEB AR-GE desteklerinden daha fazla faydalanması sağlanmalıdır.

Ayrıca KOSGEB ve TEYDEB gibi bazı kamu kaynaklarından tohumculuk kuruluşlarına sağlanması mümkün olan destek tipleri esas olarak, bitki ıslahı ve çeşit geliştirme faaliyetleriyle örtüşmemektedir. Bu sebeple özel tohumculuk şirketlerinin KOBİ kapsamına alınarak KOSGEB AR-GE desteklerinden yararlanması için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır.

g) Bakanlık tarafından “Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu” olarak yetkilendirilen ve temel faaliyet konusu AR-GE olan kuruluşlara kamu tarafından verilen zorunlu hizmet bedelleri, SSK primleri, vergiler ve gümrük ücretleri gibi konularda destek sağlanmalıdır.

h) Geliştirilen yerli çeşitlerin tohumluklarının ihracatına mevzuat ve mali yönden destek sağlanmalıdır.

ı) TÜBİTAK-TEYDEB destekleri çerçevesinde desteklenen bitki ıslahı ve çeşit geliştirme projelerinde proje süresi 3 yılla sınırlandırılmamalı. Islah süreçlerinin tamamını kapsayacak şekilde daha uzun süreli verilmesi sağlanmalıdır.

j) Özel şirketlerin bitki ıslahı ve çeşit geliştirme ile ilgili AR-GE alt yapısı (laboratuvar, araştırma istasyonu tesisi, alet-ekipman vb.) kurmaları hususunda hibe ve düşük maliyetli kredi şeklinde kamu desteği sağlanmalıdır.

k) Bakanlıkça destek sağlanan özel sektör AR-GE projelerine bitki ıslahı ve tohumculukla bağlantılı konular da dahil edilerek öncelikle desteklenmelidir.

l) AR-GE kuruluşlarına Ziraat Bankası'na sıfır faizli kredi verilmesi, geri ödemenin ise 10 yıla çıkarılması uygun olabilir. Bu kapsamda Resmî gazetede yayınlanan T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Hazine Faiz Destekli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin 8039 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile AR-GE için 10.000.000 TL kredi imkânı sağlanmıştır.

m) 5746 sayılı AR-GE Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da belirtilen özel sektör araştırma kuruluşlarının desteklenmesi için gerekli olan araştırmacı sayısının tohumculuk AR-GE kuruluşları için 15'ten 5'e düşürülmesi ve ıslahçı-araştırmacı kuruluşların AR-GE Kanunu'ndan yararlanan AR-GE merkezlerine dönüştürülmesi gerekmektedir.

n) Islah edilen yeni çeşitlerin koruma tescili alması devlet tarafından desteklenmeli ve bu patentli buluşlara sağlanan destek politikasından farklı olmamalıdır.

Yüksek verim, yüksek kalite ve bitki zararlılarına ve hastalıklara karşı direnç gibi özelliklere sahip yeni bitki çeşitlerinin ıslahı; doğal çevre üzerindeki baskıyı en aza indirirken, tarımda verimliliği ve ürün kalitesini artırmanın anahtar unsurudur. Bu nedenle yeni çeşit ıslahı, tıpkı patentle korunan teknolojik buluşlar gibidir. Hal böyle olunca Devletin patent verilmesi sırasında benimsediği destek politikasının, 5042 sayılı Kanun çerçevesinde tescil edilen yeni çeşitler için de aynı yaklaşımla uygulanmalıdır. Bu Devlet politikasındaki tutarlılığın da bir icabıdır.

Patent alacak buluşlar için öngörülen destek ve teşviklerin benzerinin; ıslah edilen yeni bitki çeşitlerinin tescili sırasında ve vergilendirme aşamasında uygulanması, her ikisi de birer fikrî/sınai mülkiyet hakkı olan iki hak arasındaki ayırmacılığı ortadan kaldıracaktır. Bu yaklaşım, ülkemizde de etkileri giderek hissedilen küresel ısınmanın doğal çevre üzerindeki baskısını azaltan ve tarımda verimliliği ve ürün kalitesini artıran yeni bitki çeşitlerinin ıslahı açısından, önemli bir teşvik olacaktır.

o) Araştırma/deneme veya sezon atlatmak amacıyla yurt dışına gönderilen, yurtdışından gönderilen veya getirilen sınırlı miktarlardaki ıslah/çoğaltım materyallerinin giriş çıkışı kolaylaştırılmalıdır.

p) Çeşit geliştirme çalışmalarında ihtiyaç olan ve kamu tarafından karşılanan hizmetlerden alınan döner sermaye ücretleri yerli sermayeli firmalar için bir süreliğine kaldırılmalı veya en azından yarı yarıya düşürülmelidir.

5. SEKTÖRÜN FİNANS İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

Tarımsal girdiler içerisinde tohumluk çok özel bir yeri olan ve verim ve kaliteli ürüne doğrudan olumlu etki yapan bir materyaldir. Ancak, tohumluk tarımın diğer unsurlarına nazaran, yüksek teknolojinin bire bir kullanıldığı maliyeti yüksek bir girdidir. Tohumculuk sektörümüz bu konuda hem gelişmiş ülkelere göre hem de Ülkemizdeki birçok sektöre göre çok genç ve finansal korunmaya ihtiyaç duyan bir sektördür.

Dolayısıyla, tarımsal krediler bağlamında tohumculuğa ait krediler önemlidir ve son derece olumlu etkiler sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, tohumluk üreticisinin ve sertifikalı tohumluk kullanıcısının uygun krediye erişim imkânına sahip olması tohumluk üretimimize ve çiftçimizin sertifikalı tohumluk kullanmasına olumlu katkılar sağlamıştır, sağlamaya da devam etmektedir.

5.1. Düşük Faizli Kredi Temininin Kolaylaştırılması

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığı ile kullandırılan faizsiz veya düşük faizli kredilerde bürokrasinin azaltılması, kullanımın kolaylaştırılması ve yaygınlaştırılması önemlidir.

Yerli sermayeli tohum şirketlerinin küresel tohum ticaretinde etkili olabilmeleri, ihracatın arttırılabilmesi ve kendilerine ait markalarla üretim ve ihracat yapabilmeleri için alt yapı oluşturma ve teknoloji geliştirmeye yönelik yatırım teşviklerinde sürenin en az 20 yıl olması sektöre olumlu bir katkı olacaktır.

Çiftçilerimizin geneline yönelik kredilerden tohumculuk sektörümüz özelinde; T.C. Ziraat Bankası tarafından, *"T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince (TKK) Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli (Sıfır Faizli) Yatırım ve İşletme Kredisi"* uygulaması öne çıkmaktadır. Bu uygulama, her yıl Bakanlar Kurulu Kararı ve bu karar kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığınca Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü alınarak hazırlanan *"T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği"* çerçevesinde sürdürülmektedir.

Bu krediler, tohumculuk sektörümüz açısından önemlidir ve üreticilerimizi finans yönünden rahatlatmaktadır. Bu kredilerin kullanımında yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

- Tohumculuk sektörünün tohum, fidan, fide ve süs bitkisi yetiştirme, üretme ve işleme süreçlerinin ve uygulamak zorunda olduğu prosedürlerin banka personeli tarafından bilinmesi kredilendirme aşamalarında kolaylık sağlaması bakımından faydalı olacaktır.

- Tohumculuk sektörünün gelişimini hızlandıracak AR-GE çalışmalarının doğrudan kredilendirme konusu yapılması ve uzun süreli ve pahalı olan AR-GE çalışmalarının öncelikli olarak değerlendirilmesi sektörün gelişimi açısından önemlidir. Bunlar tohumcu kuruluşların laboratuvar cihazı, alet, kimyasal kitler, sarf malzemeleri ve genel işletme giderlerini kapsamalıdır. Uzun süreli ve pahalı olan bu alan öncelikli olarak kredi konuları kapsamında değerlendirilmeli ve ARGE'nin uzun bir süreç olması sebebiyle kredi vadesinin en az 10 yıl veya 20 yıl olarak uygulanması sektörün önemli bir ihtiyacına cevap verecektir.

- İşletme kredileri ile yatırım kredilerinin süresi ve limiti ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Ayrıca, işletme kredilerinde geri ödeme süresi 24 aya çıkarılmalı, şube yetkisine bırakılmamalı hem banka şubeleri hem de genel müdürlük için aynı limitler uygulanmalıdır. Yatırım kredilerinde ödemesiz sürenin en az 2 yıl, kredi vadesinin ise en az 10 yıl olmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

- Bir yıl önce kullanılan krediler kapatılmadan yeni kredi açılmamaktadır. Eski borçların yeni krediden düşülerek kalan miktarın yeniden kredilendirilmesi düşünülmelidir.

- Tohumluk üreticisinin (tohum, fide, fidan, süs bitkisi) ürün ve işletmesinin banka tarafından teminat olarak kabul edilmelidir.

- İhracata bağlı tohum, fidan ve süs bitkileri üretimleri finanse edilmelidir. Bunun için 24 ay vadeli %100 sübvansiyonlu kredi sağlanması yine sektörümüzün ihtiyacıdır.

- Kredi başvuru evrakları inceleme ve ekspertiz süre ve masraflarının daha az süreç ve masraf isteyecek şekle dönüştürülmesi önemlidir. Banka şubelerinin krediler konusundaki farklı

uygulamalarının önüne geçilmesi ihtiyacıdır. Tüm tohumculuk sektörüne olduğu kadar, özellikle küçük ölçekli işletmeler ve yetiştiriciler için istenen belgelerde, özellikle ipotek amacıyla istenen belgelerde kolaylıklar sağlanmalıdır.

5.2. Dış Ticaret Odaklı Krediler

Bilhassa ihracata yönelik yatırım, AR-GE, üretim ve pazarlama gibi konular olmak üzere, diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizde de İhracat Kredi Kuruluşları vardır. Bu kuruluşlar bulundukları ülkelerdeki ihracatçıları desteklemek amacıyla kurulmuş kurumlardır.

Türkiye’de, İhracat ve Kredi Bankası’nın (Türk Eximbank) belirlediği standartlara uygun şirketlere kullandırılan ve ihracat taahhüdü doğuran kredileri mevcuttur. Bu kredilerin faiz oranları Eximbank tarafından piyasa faizine göre daha düşük olarak belirlendiği için faiz avantajı söz konusu olabilmektedir. Ayrıca; vergi, resim, harç ve KKDF istisnasından da yararlanılır.

Bu kredileri kullanmada finansman çeşitlerinin elverişsiz ve pahalı olması, yüksek komisyon ve faiz oranları, krediye ulaşım ve kullanım şartlarının zorluğu, bankacılık sektörünün yenilikçi/ yaratıcı finansal çözümler üretememesi ve tahsil edilemeyen ihracat alacakları gibi sorunlar mevcuttur. Bu problemlerin çözülmesinde fayda vardır.

5.3. Kamu ve Özel Bankalar Arasındaki Uygulama Farklılıklarının Giderilmesi

Oldukça yoğun rekabetin yaşandığı sektörde işletmelerin devamı, modernizasyonu, geleceğe dönük yatırımlarla büyüebilmeleri ve uluslararası alanda rekabet avantajı elde edebilmeleri önemli oranda finans gerektirmektedir.

Bunun da ancak devlet destekli tarımsal kredilerden sağlanabileceği açıktır. Sübvansiyonlu kredilerin Halkbank, Vakıfbank gibi diğer kamu bankalarından da kullandırılması ile rekabet ortamının oluşması ve rekabetin getirdiği iyileşmenin uygulamaya yansması sağlanmalıdır.

Finansman ve desteklemeler çeşitlendirilmeli, iyileştirilmeli ve öncelikli olarak yerli sermayeli ve kendi öz sermayesi ile yatırım yapan firmalar ile yarım kalmış yatırımlara verilmelidir. Bu tür desteklerde önceliğin yerli sermayeli ve kendi öz sermayesi ile yatırım yapan firmalara verilmesi yerli tohumculuğumuz açısından önemlidir. Bu yapılırken de yine önceliğin yarım kalmış yatırımlara "rehabilitasyon desteği" olarak verilmesinde fayda vardır. Bu şekilde sektörde yıllardır yatırım yapan ve çalışan firmalar aleyhine haksız rekabet oluşturulmamış ve onların şevki kırılmamış olacaktır.

6. KDV ORANLARININ DÜZENLENMESİ

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 28’inci maddesinde ekli II sayılı listenin A/5 bölümünde sırası ile taze sebze ve meyveler ile bunların konserve, turşu, salamura ve kurutulmuşları (dondurulmuş olanlar hariç), taze sebze ve meyvelerin yetiştirilmesi amacıyla kullanılan tohum, çekirdek, fide, fidan, çelik, daldırma, misel, spor ve benzerleri için (%8) oranında katma değer vergisi uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

13 Şubat 2022 tarih ve 31749 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 5189 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararına göre sebze fidesi üretiminde KDV %1’e indirilmiştir. Buna rağmen müşteriye ait tohumdan fide

yetiştirilmesi işi hizmet vermek olarak değerlendirilerek genel oranda (%20) katma değer vergisi uygulamasına devam edilmektedir.

Fide işletmelerinde fide üretiminde kullanılan 20'ye yakın girdi (torf, perlit, vermikülit, zirai ilaç, gübre, strofor, viyol, enerji vb.) bulunmaktadır. Bu girdilerden her biri, tohumda olduğu gibi tedarikçiler tarafından temin edilmektedir. Bu nedenle de fide üretimini Kanun'un bu maddesine dayanarak **"hizmet vermek"** olarak tanımlamak mümkün değildir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında özet bir değerlendirme yaparsak;

Fide üretimi fason üretim yolu ile verilen bir hizmet olmayıp tam anlamı ile gerçek bir üretimdir. Yukarıda sözü edilen kararda sebze tohumlarına uygulanan KDV %1 olarak belirlenmiştir. Fidelere uygulanan KDV'nin de her durumda %1 olması halinde çiftçi nezdinde tartışma yaratan bu karışıklık da önlenmiş olacaktır.

Süs bitkileri sektöründe de benzer bir problem vardır. Bu alanda devlete ait orman fidanlıkları KDV uygulamazken, özel sektör %20 KDV tahsil etmektedir. Bu durum da devletle özel sektör arasında haksız rekabet ortamı yaratmaktadır.

KDV uygulamalarındaki problem tohumlar için de geçerlidir. Yukarıda sözü edilen Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile çim bitkileri hariç tohumlarda KDV %1'e indirilmiştir.

29.03.2022 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile ise tüm sertifikalı tohumluklarda (süs bitkileri hariç) KDV oranı %1 e indirilmiştir.

Sonuç olarak KDV oranlarındaki bu farklılıklar giderilmeli ve tüm tohumluklarda (süs bitkileri dahil) %1 olarak uygulanmalıdır.

7. DÖNER SERMAYE ÜCRETLERİNİN DÜŞÜRÜLMESİ

Bilindiği gibi Alt Birliklerimizin üyeleri tohumculukla ilgili faaliyetlerini yürütürken, Bakanlığımızdan çeşitli hizmetler almakta ve karşılığında ücret ödemektedirler. Üyelerimizce yürütülen iş ve işlemler kapsamında, 5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 9. Maddesi ile alt mevzuatlarda belirlenen hizmetlere ilişkin ödenecek ücretler ile Bakanlık laboratuvarlarında yapılan muayene ve analizler ile diğer işlemlerden alınan ücretlerin yüksekliği yazılı ve sözlü olarak dile getirilmektedir.

Mevcut Durum

Üyelerimizin Bakanlığımızdan aldığı hizmetler ve karşılığında ödedikleri döner sermaye ücretleri aşağıda özetlenmiştir.

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Merkez Döner Sermaye İşletmesi Birim Fiyat Listesi (TL)

Verilen Hizmetin Cinsi	Birim	2021 Fiyat (KDV Dahil)	2022 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)	2023 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)	2024 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)	2025 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Başvuru	Adet	1.430,00	2.682,00	88	4.909,00	83	7.778,50	58	11.196,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Rüçhan Hakkı Başvuru	Adet	2.565,00	4.810,50	88	8.805,00	83	13.952,50	58	20.082,00	44

İslahçı Hakları Çeşit Koruma Belge Suret Ücreti (Sayfa Başına)	Sayfa/adet	11,00	21,00	91	21,00	0	33,00	57	47,00	42
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Tescil Belgesi Onaylı Suret	Adet	121,00	228,00	88	343,00	50	543,50	58	782,00	44
Zirai Kredilendirme Belgesi	Adet	601,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu Müracaatı ve Belgesi	Adet	5.456,00	10.230,00	88	4.365,54	-57	6.917,50	58	9.956,00	44
Yetkilendirilmiş Tohumculuk Kuruluşu Müracaatı ve Belgesi	Adet	1.092,00	2.047,50	88	3.748,00	83	5.940,00	58	8.549,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Devir ve İntikal Kayıt	Belge	382,00	717,00	88	1.074,00	50	1.701,50	58	2.449,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Miras Devri Kayıt	Belge	164,00	307,50	88	393,00	28	622,50	58	896,00	44
Tohumluk Sertifikasyon İşlemlerinde Laboratuvar Yetki Devri Müracaatı ve Belgesi	Belge	14.185,00	26.602,50	88	48.696,00	83	77.163,50	58	111.061,00	44
Tohumluk Sertifikasyon İşlemlerinde Laboratuvar Yetki Devri Belgesi Süre Uzatımı	Belge	7.093,00	13.305,00	88	24.355,00	83	38.592,50	58	55.546,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Teminat Gösterme	Belge	819,00	1.537,50	88	2.814,00	83	4.460,00	58	6.419,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Yayınlarından Alınan Bedel	Belge	55,00	103,50	88	56,85	-45	90,00	58	130,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma İsim İnceleme	Adet	164,00	307,50	88	455,00	48	721,00	58	1.038,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Yenilik İnceleme	Adet	1.310,00	2.457,00	88	4.422,00	80	7.126,00	61	10.256,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Teknik inceleme (başka bir kuruma yaptırılırsa)	Adet	1.528,00	2.865,00	88	5.245,00	83	8.311,00	58	11.962,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Başvuru İtiraz	Adet	382,00	717,00	88	1.312,00	83	2.080,00	59	2.994,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Tescile İtiraz	Adet	382,00	717,00	88	1.312,00	83	2.080,00	59	2.994,00	44
Resmi Kontrollere İlişkin Yetki Devri Çalışma İzni	1 adet	3.001,00	5.632,50	88	10.310,00	83	16.337,00	58	23.514,00	44
Özel Laboratuvarların Kuruluş İzni (Dosya İnceleme ve Belge Düzenleme)	Her Dosya	10.640,00	19.950,00	88	36.519,00	83	57.868,00	58	83.250,00	44
Özel Laboratuvarların Çalışma İzni/Kapsam Genişletme (Dosya İnceleme ve Belge Düzenleme)	Her Dosya	10.640,00	19.950,00	88	36.519,00	83	57.868,00	58	83.250,00	44
Tohum, Fide, Fidan, Süs Bitkileri İthalatı Ön İzin Belgesi		1.092,00	2.047,50	88	2.829,00	38	4.482,50	58	6.452,00	44
İhracat amaçlı ithal edilen tohumlukların ihracat ön izin belgesi		928,00	1.740,00	88	3.186,00	83	5.048,50	58	7.266,00	44
Ön temel-temel fidan-fide-üretim materyali yetki müracaat ve belgesi		1.201,00	2.253,00	88	4.124,00	83	6.535,00	58	9.406,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Haciz ve Tedbir Kayıt	Belge	164,00	307,50	88	364,00	18	576,50	58	830,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Zorunlu Lisans Talebi	Belge	382,00	717,00	88	992,00	38	1.571,50	58	2.262,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Zorunlu Lisans Arabuluculuk	Belge	382,00	717,00	88	992,00	38	1.571,50	58	2.262,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Lisans İşlemi Kayıt	Adet	382,00	717,00	88	1.033,00	44	1.636,50	58	2.355,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Ek Süre Talebi	Adet	382,00	717,00	88	1.033,00	44	1.636,50	58	2.355,00	44
İslahçı Hakkı Tescil	Adet	1.201,00	2.253,00	88	3.366,00	49	5.333,50	58	7.677,00	44
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Unvan Değişikliği	Adet	819,00	1.537,50	88	2.313,00	50	3.665,00	58	5.275,00	44

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Merkez Döner Sermaye İşletmesi Birim Fiyat Listesi 2025 fiyatları 2024 yılına göre ortalama %44 oranında artmıştır. 2025 Ocak ayı yıllık enflasyon oranı %56,35'dir.

Tohum Sertifikasyon Test Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri Birim Fiyat Listesi (TL)

Tarımsal Değerleri Ölçme (TDÖ) Deneme Ücretleri															
Bitki Grubu	Ücretler (TL)														
	2018	2019	Yıllık Artış %	2020	Yıllık Artış %	2021 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2022 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2023 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2024 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2025 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %
Tahıllar (Mısır ve Çeltik hariç)	2.720,00	3.380,00	24	4.150,00	23	4.530,00	9	8.494,00	88	11.042,00	30	19.324,00	75	27.813,00	44
Mısır ve Ayçiçeği	3.892,00	4.850,00	25	5.950,00	23	6.500,00	9	12.187,00	87	15.843,00	30	27.725,00	75	39.905,00	44
Çeltik	3.780,00	4.700,00	24	5.800,00	23	6.330,00	9	11.869,00	88	15.430,00	30	27.002,00	75	38.864,00	44
Endüstri bitkileri (Ayçiçeği Hariç)	4.010,00	5.000,00	25	6.150,00	23	6.710,00	9	12.582,00	88	16.357,00	30	28.624,00	75	41.199,00	44
Çayır mera yem bitkileri (tek yıllık)	3.530,00	4.400,00	25	5.400,00	23	5.900,00	9	11.062,00	87	14.381,00	30	25.166,00	75	36.221,00	44
Çayır mera yem bitkileri (çok yıllık)	4.540,00	5.800,00	28	8.000,00	38	8.730,00	9	16.369,00	88	23.553,63	44	33.720,00	43	48.533,00	44
Yemelik tane baklagiller	2.710,00	3.360,00	24	4.150,00	24	4.530,00	9	8.494,00	88	11.042,20	30	19.324,00	75	27.813,00	44

Tarımsal Değerleri Ölçme (TDÖ) Deneme Ücretleri 2025 yılı yıllık artış oranlarına bakıldığında yıllık artış oranı %44 dür. 2025 Ocak ayı yıllık enflasyon oranı %56,35'dir.

Teknolojik Analiz, FYD Test ve Diğer İşlemlere Ait Ücretler (TL)

Teknolojik Analiz, Fyd Test Ve Diğer İşlemler	Ücretler (TL)														
	2018	2019	Yıllık Artış %	2020	Yıllık Artış %	2021 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2022 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2023 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2024 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2025 Fiyat (KDV Hariç)	Yıllık Artış %
Üretim izni ücreti	476,00	610,00	28	750,00	23	820,00	9	1.537,00	87	1.998,00	30	3.497,00	75	5.033,00	44
Teknolojik analiz ücreti	1.200,00	1.530,00	28	2.000,00	31	2.185,00	9	4.098,00	88	5.327,00	30	9.323,00	75	13.419,00	44
FYD test ücreti	3.980,00	5.100,00	28	6.250,00	23	6.820,00	9	12.787,00	87	16.623,00	30	29.090,00	75	41.869,00	44
Yurt dışı kayıtlı yeşil alan çim bitkileri, tıbbi aromatik bitkiler, sebze, meyve-asma çeşitleri ve	745,00	950,00	28	1.200,00	26	1.310,00	9	2.457,00	88	3.194,00	30	5.590,00	75	8.046,00	44

ebeveyn hat kayıt ücreti															
Sebze türlerinde ön deneme kontrol ücreti	1.135,00	1.450,00	28	600,00	-59	655,00	9	1228,00	87	1.596,00	30	2.794,00	75	4.021,00	44
Teknik inceleme raporu ücreti (Onaylı)	700,00	760,00	9	950,00	25	1.040,00	9	1.944,00	87	2.527,00	30	4.423,00	75	6.365,00	44

Çeşit Tescil Ücretleri (TL)

Tescil Ücretleri (TL)	2010	2020	On Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	Yıllık Artış %	2023	Yıllık Artış %	2024	Yıllık Artış %	2025	Yıllık Artış %
Buğday	4.535,00	14.150,00	212	15.447,50	9	19.311,00	25	32.992,70	71	59.487,00	80	83.101,00	40
Mısır+Ayçiçeği	9.735,00	21.200,00	118	23.145,00	9	28.932,00	25	37.793,60	31	66.138,00	75	95.193,00	44
Pamuk+Pancar	5.335,00	15.150,00	184	16.535,00	9	20.670,00	25	38.307,10	85	67.037,00	75	96.487,00	44
Yonca	5.535,00	18.000,00	225	19.647,50	9	24.561,00	25	36.331,10	48	63.579,00	75	103.821,00	63
Sebze	2.610,00	7.000,00	168	7.640,00	9	9.550,00	25	18.219,50	91	31.883,00	75	45.890,00	44

Çeşit Tescil Ücretleri 2025 yılı yıllık ücret artışı %44-63 arasındır. 2025 Ocak ayı yıllık enflasyon oranı %56,35 dir.

Bitki Islahçı Hakları ile İlgili Teknik İnceleme Ücretleri (TL)

Hizmet Türü	Teknik İnceleme Ücreti 2 Yıllık Ücret (TL)														
	2018	2019	Yıllık Artış %	2020	Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	Yıllık Artış %	2023	Yıllık Artış %	2024	Yıllık Artış %	2025	Yıllık Artış %
Tarla Bitkileri	5.552,00	6.900,00	24	9.000,00	30	9.820,00	9	18.412,00	87	23.935,60	30	41.887,30	75	60.288,00	44
Süs Bitkileri	2.771,00	3.450,00	25	4.500,00	30	4.910,00	9	9.205,00	87	11.966,50	30	20.941,38	75	60.288,00	188
Sebze	5.552,00	6.900,00	24	9.000,00	30	9.820,00	9	18.412,00	87	23.935,60	30	41.887,30	75	60.288,00	44
Meyve, asma ve ağaçlar	5.552,00	6.900,00	24	9.000,00	30	9.820,00	9	18.412,00	87	23.935,60	30	41.887,30	75	60.288,00	44

Bitki Islahçı Hakları ile İlgili Teknik İnceleme Ücretleri 2025 yılı ücret artışı %44-188 arasındır. 2025 Ocak ayı yıllık enflasyon oranı %56,35 dir.

Zirai Karantina ve Zirai Mücadele Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri Birim Fiyat Listesi (TL)

Bitki Koruma Laboratuvar Analizleri (İthalatta KDV Dahil, İhracatta KDV İstisnadır)	Genel Açıklama	Birim Fiyat (TL)												
		2019	2020	Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	Yıllık Artış %	2023	Yıllık Artış %	2024	Yıllık Artış %	2025	Yıllık Artış %
Karantina Analizleri (İhracat-İthalat)	Her bir numune için	850,00	1.065,00	25	1.163,00	9	2.181,00	88	3.992,35	83	6.326,00	58	9.105,00	44

İç Karantina ve Sertifikasyon Amaçlı Etmen Grupları (Nematod, Bakteri, Virüs ve Fungus) Analizleri (Her bir numune için)	Sadece nematod analizi	175,00	219,00	25	239,00	9	448,00	87	820,00	83	1.300,00	59	1.871,00	44
	2 Etmen Grubuna Kadar	340,00	425,00	25	464,00	9	870,00	88	1.593,00	83	2.524,27	58	3.634,00	44
	3 Etmen Grubu	500,00	625,00	25	682,00	9	1278,00	87	2.340,00	83	3.707,96	58	5.337,00	44
	4 Etmen Grubu ve Üzeri	650,00	813,00	25	888,00	9	1.665,00	88	3.048,00	83	4.829,86	58	6.952,00	44
	PCR tabanlı yöntemlerle desteklenen tüm etmen gruplarının analizleri	1.250,00	1.565,00	25	1.708,00	9	3.202,00	87	5.862,00	83	9.288,93	58	13.371,00	44
Tohumlarda GDO Analizi (Var-Yok)	Her bir numune için	1.420,00	1.775,00	25	1.937,00	9	3.633,00	88	6.650,00	83	10.537,59	58	15.167,00	44
Sadece PCR veya PCR ile Desteklenen Karantina Analizleri (İthalat-İhracat)	Her bir numune için	1.420,00	1.775,00	25	1.937,00	9	3.633,00	88	6.650,00	83	10.537,59	58	15.166,00	44

2025 yılı Zirai Karantina Analiz Ücretlerinde %44'lük bir artış söz konusu olup 2025 yılı Ocak ayı yıllık enflasyon oranı %56,35 dir.

Tarım İl Müdürlüklerince bazı belgeler için alınan ücretlerindeki değişim ise aşağıda verilmiştir (TL)

Belge Türü / Yıllar	2018	2019	Yıllık Artış %	2020	Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	Yıllık Artış %	2023	Yıllık Artış %	2024	Yıllık Artış %	2025	Yıllık Artış %
Tohumluk Bayi Belgesi	344,00	430,00	25	1.000,00	132	1.092,00	9	1.500,00	37	2.095,00	40	3.320,00	58	4.780,00	44
Tohum Yetiştirici Belgesi Tüzel Kişi	58,00	72,00	24	250,00	247	273,00	9	450,00	65	824,00	83	1.305,00	58	1.880,00	44
Tohum Yetiştirici Belgesi Gerçek Kişi	-	-	-	400 (Sonradan 100 TL'ye düşürüldü)	-	110,00	10	180,00	64	397,50	121	470,00	18	680,00	45
Tohum Üretici Belgesi	401,00	500,00	25	620,00	24	677,00	9	875,00	29	1.602,00	83	2.540,00	59	3.660,00	44
Tohum İşleyici Belgesi	230,00	285,00	24	350,00	23	382,00	9	500,00	31	915,00	83	1.450,00	58	2.090,00	44
Fidan Üretici Belgesi	207,00	260,00	26	325,00	25	355,00	9	475,00	34	870,00	83	1.380,00	59	1.990,00	44
Fide Üretici Belgesi	601,00	750,00	25	950,00	27	1.037,00	9	1.500,00	45	2.746,00	83	4.350,00	58	6.260,00	44
Süs Bitkileri Üretici Belgesi	241,00	300,00	24	375,00	25	410,00	9	750,00	83	1.373,00	83	2.175,00	58	3.130,00	44

Tohumlukların Tarla ve Depo Kontrollerinden Alınacak Ücretler (TL)

TOHUMLUĞUN CİNSİ	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü
	2022 TL/da	2022 TL/ton	2023 TL/da	2023 TL/ton	Yıllık Artış %	Yıllık Artış %	2024 TL/da	2024 TL/ton	Yıllık Artış %	Yıllık Artış %	2025 TL/da	2025 TL/ton	Yıllık Artış %	Yıllık Artış %
Buğday, Arpa, Çavdar, Yulaf, Triticale	0,84	-	1,64	-	95	-	2,87	-	75	-	4,13	-	44	-
Mercimek, Nohut, Fasulye, Bakla, Börülce	0,84	-	1,64	-	95	-	2,87	-	75	-	4,13	-	44	-
Sudan Otu, Çeltik, İtalyan Darısı, Kumdari, Sorgum	1,34	-	2,61	-	95	-	4,57	-	75	-	6,58	-	44	-
Tütün, Haşhaş, Soya, Aspir, Yerfistiği, Ketan, Kenevir, Kolza, Susam	1,34	-	2,61	-	95	-	4,57	-	75	-	6,58	-	44	-
Çayır düğmesi, Gazal boynuzu, Hindiba, Üçgülleri, Yonca, Çayırları, Çemen, Çim, Fiğ, Korunga, Burçak, Lupen Yem Bezelyesi (eklenmiş)	1,34	-	2,61	-	95	-	4,57	-	75	-	6,58	-	44	-
Bamya, Dereotu, Havuç, Kabak, Kavun, Karpuz, Kereviz, Maydanoz, Sarımsak, Sebze Pancarı, Semizotu, Soğan, Turp, Pazi, Baş salata, Hıyar, Kivircik Salata, Marul, Domates, Biber, Tere, Karnabahar, Roka, Lahana, Patlıcan, Pırasa, Bezelye, Ispanak, Yem Şalgam	5,19	-	10,11	-	95	-	17,7	-	75	-	25,47	-	44	-
Mısır, Ayçiçeği, Pancar	2,85	-	5,55	-	95	-	9,71	-	75	-	13,98	-	44	-
Pamuk	2,85	-	5,55	-	95	-	9,71	-	75	-	13,98	-	44	-
Patates	2,43	1,56	4,73	3,04	95	94,9	8,28	5,32	75	75	11,92	7,66	44	44

Tohumlukların Beher Yüz Kilogramından Alınacak Analiz Ücretleri Tablosu (TL)

TOHUMLUĞUN CİNSİ	Sertifikasyon, Fiziksel Analiz, Biyolojik Analiz Toplamı TL												
	2019	2020	Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	Yıllık Artış %	2023	Yıllık Artış %	2024	Yıllık Artış %	2025	Yıllık Artış %
Buğday, Arpa, Çavdar, Yulaf, Triticale	0,23	0,29	26	0,33	14	0,61	85	0,81	33	1,42	75	2,04	44
Mercimek, Nohut, Fasulye, Börülce,	0,22	0,28	27	0,32	14	0,6	88	0,80	33	1,39	74	2,01	45

Sudan Otu, Çeltik, İtalyan Darısı, Kumdari, Sorgum	0,63	0,77	22	0,85	10	1,58	86	2,06	30	3,60	75	5,18	44
Haşhaş, Tütün	0,66	0,81	23	0,88	9	1,65	88	2,31	40	4,05	75	5,83	44
Soya, Bezelye (Yemlik-Yemeklik), Fiğ, Korunga, Lupen, Burçak, Bakla, Aspir, Yerfıstığı	1,38	1,69	22	1,85	9	3,46	87	4,53	31	7,92	75	11,40	44
Susam, Çayır düğmesi, Gazal boynuzu, Hindiba, Ketan, Kenevir, Kolza, Üçgülleri, Yonca, Çayırotları, Çemen, Çimler	1,38	1,69	22	1,85	9	3,46	87	4,53	31	7,92	75	11,40	44
Bamya, Dereotu, Havuç, Kabak, Kavun, Karpuz, Kereviz, Maydanoz, Sarımsak, Sebze Pancarı, Semizotu, Soğan, Turp, Pazı, Baş salata, Hıyar, Kıvrıkcık Salata, Marul, Domates, Biber, Tere, Karnabahar, Roka, Lahana, Patlıcan, Pırasa, Acur, Yem Şalgamı	9,83	12,05	23	13,15	9	24,66	88	32,06	30	56,11	75	80,76	44
Domates**, Biber**, Patlıcan**, Havuç**	800,03	981,03	23	1.070,40	9	2.006,98	87	2.609,08	30	4.565,89	75	6.571,68	44
İspanak	2,35	2,88	23	3,15	9	5,90	87	7,67	30	13,43	75	19,33	44
Karpuz**, Kavun**, Kabak**, Hıyar**	90,03	111,03	23	121,15	9	227,14	87	295,29	30	516,75	75	743,76	44
Mısır, Ayçiçeği, Pamuk, Pancar	2,08	2,55	23	2,79	9	5,23	87	7,54	44	13,19	75	18,99	44
Süs bitkileri	88,03	107,03	22	116,78	9	218,95	87	284,64	30	498,12	75	716,94	44
Orman bitkileri	72,53	88,03	21	96,05	9	180,09	87	234,12	30	409,71	75	589,70	44
Patates	0,09	0,1042	16	0,1137	9	0,2132	88	0,2770	30	0,4848	75	0,6978	44

Tohumlukların beher yüz kilogramından alınacak analiz ücretlerinde de 2025 yılında %44-45 arasında ücret artışı olduğu görülmektedir. 2025 yılı Ocak ayı yıllık enflasyon değeri %56,35 dir.

Fidan Üretimi Sektöründe Bazı Ücretler (TL)

Ücret Konusu	2019 (KDV Dahil)	2020 (KDV Dahil)	Yıllık Artış %	2021 (KDV hariç)	Yıllık Artış %	2022 (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2023 (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2024 (KDV Hariç)	Yıllık Artış %	2025 (KDV Hariç)	Yıllık Artış %
FİDAN-MATERYAL ETİKET ÜCRETİ	0,28	0,35	25	0,39	11	0,72	85	0,94	31	1,64	74	2,36	44
FİDAN SERTİFİKA ÜCRETİ	0,0120	0,0148	23	0,0162	9	0,030	85	0,039	30	0,069	77	0,099	43
Üretim Materyali sertifikasyon ücreti (Bir Aşı Gözü, Çelik, Tohum, Çöğür, Klon Anacı)	0,00130	0,00160	23	0,00175	9	0,00328	87	0,00427	30	0,00746	75	0,01074	44
Fidan Üretim Materyali sertifikasyon Ücreti (Doku Kültürü ile Elde Edilen Üretim Materyallerinde)	0,0120	0,0150	25	0,0164	9	0,0308	88	0,0400	30	0,0700	75	0,1007	44

FİDAN- MATERYAL SERTİFİKA MİN. ÜCRET	21,50	26,35	23	28,75	9	53,89	87	70,06	30	122,60	75	176,46	44
FYD ÜCRETİ	5.100,00	6.250,00	23	6.820,00	9	12.787,00	87	16.623,00	30	29.090,00	75	41.869,00	44
YURTDIŞI TESCİLLİ ÇEŞİT TESCİL BAŞVURU	950,00	1.200,00	26	1.310,00	9	2.457,00	88	3.194,00	30	5.590,00	75	8.046,00	44
ISLAHÇI HAKKI TEKNİK İNCELEME	6.900,00	9.000,00	30	9.820,00	9	18.412,00	87	23.935,60	30	41.887,30	75	60.288,00	44
PASAPORT FİDAN KONTROL (500 ADETE KADAR)	11,50 (1000 için)	15,00	0	16,50	10	20,00	21	36,00	80	58,00	61	85,00	47
PASAPORT FİDAN KONTROL HER FAZLA 500 İÇİN	3,90 (1000 için)	6,00	0	7,00	17	7,00	0	18,00	157	28,00	56	40,00	43
PASAPORT MATERYAL KONTROL (1000 ADETE KADAR)	11,50	15,00	30	16,50	10	16,50	0	36,00	118	58,00	61	85,00	47
PASAPORT MATERYAL KONTROL HER FAZLA 500 İÇİN	0,13 (1000 için)	0,17	0	0,19	12	0,19	0	0,45	137	0,75	67	1,00	33
PASAPORT ASMA FİDAN KONTROL (5000 ADETE KADAR)	11,50	15,00	30	16,50	10	16,50	0	36,00	118	58,00	61	85,00	47
PASAPORT ASMA FİDAN KONTROL HER FAZLA 50 İÇİN	0,15	0,20	33	0,22	10	0,22	0	0,54	145	0,75	39	1,00	33
SERTİFİKASYON FİDAN- MATERYAL KONTROL (1000 ADETE KADAR)	88,00	110,00	25	121,00	10	200,00	65	366,00	83	580,00	58	840,00	45
SERTİFİKASYON FİDAN- MATERYAL KONTROL (1000 ADET ÜZERİ HER BİRİ İÇİN)	0,006- 0,003	0,008- 0,004	33- 33	0,009- 0,005	13- 25	0,013- 0,007	44- 40	0,013- 0,007	0	0,021- 0,011	62- 57	0,030- 0,016	43- 45
FİDAN ÜRETİCİ BELGESİ	260,00	325,00	25	355,00	9	475,00	34	870,00	83	1.380,00	59	1.990,00	44
YETKİLENDİRİLMİŞ TOHUMCULUK KURULUŞ BELGESİ	800,00	1.000,00	25	1.092,00	9	2.047,50	88	3.748,00	83	5.940,00	58	8.549,00	44

ÖZEL SEKTÖR TARIMSAL ARAŞTIRMA KURULUŞ BELGESİ	1.075,00	5.000,00	365	5.456,00	9	10.230,00	88	4.365,54	-57	6.917,50	58	9.956,00	44
ÖN TEMEL-TEMEL YETKİ BELGESİ	870,00	1.100,00	26	1.201,00	9	2.253,00	88	4.124,00	83	6.535,00	58	9.406,00	44

Görülebileceği gibi sertifikalı fidan üretimi sektöründe de 2025 yılı yıllık ücret artışı %33-47 arasındadır. 2025 Ocak ayı yıllık enflasyon oranı %56,35 dir.

Ancak daha önceki yıllar ve 2023 yılındaki yüksek artışlar nedeniyle hala yüksektir. Dolayısıyla her ne kadar son bir iki yıldır enflasyon oranı ve altında zam yapılmış olsa da önceki yıllarda yapılan zamların etkisi devam etmektedir.

Üyelerimizin henüz tohumlukları satışa arz etmeden ödemekte oldukları bu ücretler, tohumluk maliyetlerini önemli ölçüde artırmakta ve üyelerimize maddi anlamda büyük yük getirmektedir.

Döner sermaye ücretleri zaten yüksek iken, bakanlığımıza bağlı ilgili kurumlarınızca KDV uygulaması başlatılmıştır. Sektörümüz yaklaşık 5 yıldır üretilen mal ve hizmetlere uygulanan farklı KDV oranlarının düşürülmesi ve bir örnek olması için çalışırken bu uygulama ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılara ek olarak (yüksek enflasyon, faiz ve kur artışı vb.) tohum üretim maliyetlerini artırarak sektöre ve çiftçiye önemli ölçüde külfet getirecektir.

Sonuç

Tohumluk tarımın stratejik bir girdisi olmakla birlikte kendisi de bir tarım ürünüdür. Üretim maliyetlerine ek olarak bir de tohumluk üretimi için bir maliyet söz konusudur.

Girdi fiyatlarının, dolayısıyla maliyetlerin, sürekli arttığı şartlar altında kârlı bir üretim yapma imkânı son derece sınırlıdır. Daha da önemlisi bu şartlarda yapılan üretimin rekabet gücünden söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle tarımsal üretimin, dolayısıyla tohumculuğun desteklenmesi kaçınılmazdır.

Döner sermaye ücretlerinin yüksek oluşu ve farklı uygulamaların tohumluk (tohum, fide, fidan, süs bitkisi) üretim ve kullanımına yansımaları ise aşağıdaki gibidir;

- Tohumluk üretim maliyetlerini artırmaktadır.
- Maliyet artışı fiyatların artmasına neden olmaktadır.
- Tohumluk fiyatlarının yüksek olması kayıt dışı tohumluk üretimi ve kullanımını teşvik etmektedir.
- Bu durum çiftçinin ürün maliyetini ve karlılığını olumsuz etkilemektedir.
- Sertifikalı tohumluk maliyetinin yüksek oluşu bitkisel üretimde verim ve kalitenin düşmesine sebep olmaktadır.
- Tohumluk maliyetlerinin artışı ihracatı azaltıp, bunun yanında ithalatı tetiklemektedir.
- Bu durumdan milli tohumculuğumuz olumsuz etkilenmektedir.

Tohumculuk sektörünün en önemli girdi maliyetleri arasında Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kurumlara ödenen döner sermaye ücretleri önemli yer tutmaktadır.

Sektör temsilcileri olarak bu konu başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere ilgili tüm kurumlar nezdinde defalarca gündeme getirilmiş, raporlar ve bilgi notları sunulmuş bu ücretlerin düşürülmesi talep edilmiştir.

Milli ve yerli tohumculuğun gelişmesi, sertifikalı tohum üretiminin ve kullanımının artması için 2018 yılında ilk kez ihracatı ithalatını geçen, dünyada söz sahibi olmaya gayret gösteren tohumculuk sektörümüzün bu çabaları karşılıksız kalmamalı ve döner sermaye ücretleri makul seviyelerde belirlenmelidir.

Öneriler

Döner sermayeli işletmeler, genel ve katma bütçeli idarelerin kanunlarla verilen temel ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan, piyasada fiyatı bulunan ve genel idare ilkelerine göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetleri sürdürebilmek için oluşturulan birimlerdir. Bu birimlere sermaye tahsisinin amacı, asli görevlerin yapılabilmesi için kaynak yaratmak değil, âtıl kapasitenin değerlendirilmesidir. Asıl amaçları karlılık ve verimlilik olmayıp, ekonomik ve toplumsal faydayı birlikte ve yine kamunun yararına yönelik olarak yaratmak için kurulur ve faaliyetlerini yürütürler. Ancak zamanla döner sermaye uygulamasının amacından uzaklaştığı görülmektedir.

Bakanlığımız müfettişlerinin 9-2014/3-3 sayılı ve 29.05.2014 tarihli Birliğimiz ve Alt Birliklerimizle ilgili yapmış oldukları denetim sonucu hazırladıkları inceleme raporunda da konu dile getirilmiş olup; inceleme raporunda TÜRKTÖB' un koordinasyonunda Alt Birliklerce mevzuatlar kapsamında ödenecek ücretlerle yaptırılacak laboratuvar işlem ücretlerinde, analiz sayıları dikkate alınarak yeni fiyat tarifeleri oluşturulması, Birlik/ Alt Birliklerin bakanlıkla protokol yapmasının önü açılarak üyeler yönünden kurumsal indirim sağlanması gibi çeşitli yöntemler geliştirilerek, bu konuda Bakanlık nezdinde girişimlerde bulunulmasının yerinde olacağı dile getirilmiştir.

Bu konuda bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır;

1. Yerli ve milli firmalarımızın ıslah çalışmalarının desteklenmesi kapsamında yerli kaynaklardan geliştirdikleri çeşit adayları için tescil aşamasında ödedikleri ücretler bir süreliğine kaldırılmalı veya ½ oranında düşürülmelidir.
2. Gen kaynağı temin etmede dışarıya bağımlı olduğumuz türlerde; gram ya da tane ile elde edilen numunelere numune başına İç Karantina ve Sertifikasyon Amaçlı Etmen Grupları (Nematod, Bakteri, Virüs ve Fungus) Analizleri ve tohumlardaki GDO analizlerinin ücretleri düşürülmelidir.
3. Süs bitkilerinde ithalat muamelelerinde muayene bedelleri ağırlık üzerinden alınmaktadır. Ağırlık üzerinden alınan muayene ücretleri ithal edilen ürünün bedeli ile kıyaslandığında eşitsiz bir durum ortaya çıkmaktadır. Ağırlık üzerinden alınan muayene ücretlerinin bedel üzerinden alınması daha adil bir uygulama olacaktır.
4. İhracatın desteklenmesi kapsamında ihracatta karantina masraflarından muaf olunması değerlendirilmelidir.

5. Fide sektörünün hiçbir desteklemeden faydalanmadığı dikkate alınarak İl Müdürlüklerince uygulanan fide muayene ücretlerinin düşürülmesi veya üretim alanını esas alan bir sisteme geçilmesi uygun olacaktır.

6. Tohum yetiştiricisi belge ücreti mümkün olduğunca düşük tutulmalıdır.

7. Yıllık fiyat artışları prensip olarak yıllık enflasyon ya da Yeniden Değerlendirme Oranının (YDO) üzerinde yapılmamalı, YDO' ya atıf olmayan hallerde ise *takdir Devlete ait olmakla birlikte*, Devletin bu takdir hakkını kullanırken kamu yararı açısından önem arz eden bazı kalemlerde (örneğin motorlu taşıt vergisi gibi) bu oranı enflasyon oranı kadar artırıldığı dikkate alınarak tohumculukla ilgili kalemlerde de benzer uygulama yapılmalıdır.

8. Sektörün fiyat listesi içindeki birim fiyatlardan hangilerinin düşürülmesi ve/veya birim fiyat artışlarının ne oranlarda yapılması konusunu tüm kalemler için ayrı ayrı ele alması gerekecektir. Islahçı hakları ve çeşit tescil ücretleri yanında tarla/depo kontrol, hastalık/sertifikasyon analiz ve her türlü belge ücreti artışlarının değerlendirilmeye ihtiyacı vardır.

9. Döner Sermaye İşletmeleri ile ilgili yapılan düzenleme ile *"Fiyatlara KDV dahil değildir."* denilmektedir. Geçmiş uygulamalarda TTSM ve Tohum Sertifikasyon Test Müdürlükleri tarafından yürütülen hizmetlerden KDV alınmazken Ekim-2020 sonrası KDV %18 olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu durum sektöre ilave bir yük getirmiştir ve bundan tohumluk fiyatları olumsuz olarak etkilenecektir.

10. Tüm tohumculuk sektörü ve kamuda tohumculuk sektörünün hizmet aldığı kalemler için mümkünse KDV uygulanmaması, uygulanacaksa da KDV oranının %1 e düşürülmesi önemli bir katkı olacaktır. Ancak bunun hayata geçirilmesi zaman alacağı için 2024 yılı ücretleri belirlenirken fiyat listesinin Genel Hükümler başlıklı son bölümünün 4'üncü maddesinin *"Fiyatlara KDV dahil değildir"* yerine *"Fiyatlara KDV dahildir."* şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.

11. Her yıl Bakanlık döner sermaye ücretleri birim fiyatları belirlenirken Birliğimiz görüşleri de alınmalı, oluşacak komisyonlarda Birliğimiz de temsil edilmelidir.

12. Tohumculukla ilgili döner sermaye ücretleri konusunda Birliğimizle Bakanlık arasında yapılacak bir protokolle, Alt Birliklerimizin üyelerine makamın takdir edeceği oranda indirim uygulanması sağlanabilir.

8. KAMU ALIMLARINDA ÜYELİK SORGULAMASI YAPILMASI

Bilindiği üzere, 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu" 08.11.2006 tarih ve 26340 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanmış olup, tohumculuk sektörüne ilişkin tüm faaliyetler bu kanun kapsamında yürütülmektedir. Kanunun 4. maddesi ile "tohumlukların kayıt altına alınması", 5. maddesi ile "tohumlukların üretimi", 6. maddesi ile "tohumlukların sertifikasyonu", 7. maddesi ile "tohumlukların ticareti" ve 12. maddesi ile Bakanlıktan izinsiz olarak yapılan tüm tohumculuk faaliyetleri için "ceza hükümleri" düzenlenmiştir.

Tohumculuk Kanunu ile tohumluklarda standartlar yükseltilmiş ve kalite arttırılmıştır. Ancak bu uygulamalar nedeniyle üretimde uygulanmak zorunda olan birtakım işlemler sonucunda üretim maliyeti de artmaktadır.

Diğer taraftan, piyasada kontrol edilmemiş, sertifika ve etiket almamış kayıt dışı tohumluklar, internetteki veya televizyon kanallarındaki reklamlar ile satışı yapılan tohumluklar ile birliklere üye olmadan tohumluk üretip pazarlayanlardan dolayı, haksız rekabet oluşmaktadır. Kaçak ve kayıt dışı, teknik denetim ve kontrolleri yapılmayan bu tür tohumlukların fiyatlarının ucuz olması nedeniyle; yasal olarak beyannamesi verilen, tarlada ve laboratuvarında teknik, kalite ve hastalık kontrolleri yapılarak üretim yapan üreticilerin ürünleri ne yazık ki ellerinde kalmaktadır.

Bu durum ise verimliliği azaltmakta, sertifikalı ve kaliteli tohumluğun yaygınlaşmasının önünde bir engel olarak durmakta ve milli ekonomiyi olumsuz etkilemektedir.

Kanunun 17. maddesinde "Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır" denilmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin alt birliklere üyeliklerini sağlamak ve bu konuda farkındalık yaratmak sektörde kayıt dışılığın önlenmesi bakımından son derece önem arz etmektedir.

Buna göre, Bakanlığımız tarafından 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan "Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği" çerçevesinde tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren tüm tohum, fide, fidan ve süs bitkisi işletmeleri kendi alanlarında yetkilendirilmektedir. Bakanlığımız tarafından işletmelere verilen "yetkilendirilmiş tohumcu kuruluş" belgesinde hangi faaliyet alanı için yetkilendirildikleri belirtilmekte olup, bu kuruluşlar sadece yetkilendirildikleri alan için her türlü ticari faaliyette bulunmaktadır. Bu nedenle Kamu İhale Genel Tebliği'nin 58.3 maddesinin d) bendinin "alım konusu tohum, fide, fidan ve süs bitkisi gibi mallar ise Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 5553 sayılı Kanuna göre düzenlenen ve ihaleye konu olan materyal için "yetkilendirmiş tohumcu kuruluş" belgesi ve/veya "tohumluk bayi belgesi" şeklinde düzenlenmesi uygun olacaktır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 58.3 maddesinin d) bendinde; alım konusu fidan, çiçek veya tohum gibi mallar ise Tarım ve Orman Bakanlığı düzenlenen ve adayın veya isteklinin teklif edilen ürünün üreticisi olduğunu gösteren belge veya belgeler, denmektedir. Bakanlık bu maddeye göre işlem yapacakların müracaatları sırasında ilgili alt birliğe üyelik belgesini sorgulaması, üye olmayanlara belgelerin verilmemesi yönünde çalışma yapmalıdır.

Ayrıca "Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 38 inci maddesinde yer alan istenecek belgelere ilişkin hükümler;

- a) Aday ve istekli imalatçı ise imalatçı olduğunu gösteren belge veya belgeler,
- b) Aday ve istekli yetkili satıcı veya yetkili temsilci ise yetkili satıcı ya da yetkili temsilci olduğunu gösteren belge veya belgeler şeklinde düzenlenmiştir.

"b)" şıkkının aşağıdaki şekilde düzenlenmesi önemli bir katkı olacaktır,

"Aday ve istekli yetkili satıcı veya yetkili temsilci ise yetkili satıcı ya da yetkili temsilci olduğunu gösteren belge veya belgeler ile kanunlarla odalar veya birlikler/alt birliklere üyelik zorunluluğu getirilen durumlarda üyelik belgesi."

Bakanlığımızca ilgili kanun çerçevesinde düzenlenmiş olan "yetkilendirilmiş tohumcu kuruluş" belgesi a) maddesinde belirtilmiş olan belgeyi, "tohumluk bayi belgesi" b) maddesinde belirtilen belgeyi

karşılacaktır. Ancak, tohumluk bayilerinin teklif ettikleri malın üreticisi/üreticilerinden temin edilen belge veya belgeler ile ihaleye katılmaları, yani Kamu İhale Kanunu hükmü doğrultusunda ihaleye katılanların ihaleye katılabilme yeterliliğinin aranması, daha uygun olacaktır.

Bakanlığımızın tohumculuk hizmetleri ile ilgili olarak yayınladıkları talimatlara; “Tohumlukla ilgili yapılacak her türlü iş ve işlemlerde alt birlik üyeliklerinin sorgulanması” maddesinin eklenerek uygulamaya konulmasının sektörde kayıt dışılığı asgari düzeye indirerek, haksız rekabetin önüne geçecek, dolayısıyla milli ekonomiye olumlu yansıyacaktır.

9. AYRI BİR TOHUMCULUK DESTEKLEME PROGRAMI OLUŞTURULMASI VE TOHUMCULUK DESTEKLEME TEBLİĞİ ÇIKARILMASI

5553 sayılı kanununda destekleme usul ve esaslarının Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenleneceği belirtilmesine rağmen bu desteklemelerle ilgili usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığının yayımladığı Bitkisel Üretime Destek kararnamesi içinde yer almaktadır.

5553 sayılı Kanunun 5. maddesinin 4. paragrafında “Tohumculuk sektörü, yurt içinde yatırım yapmak kaydıyla, Avrupa Birliği standartlarında ve uluslararası rekabete uygun bir şekilde gelişmesi amacıyla Bakanlıkça belirlenecek teşvik ve desteklerden yararlandırılır. Destekleme usul ve esasları Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenlenir” denmektedir.

Bu madde dayanak gösterilerek sertifikalı tohum üretimi bitkisel üretimden ayrı tutulmalı ve tohumculuk destekleri ayrı bir tebliğ ile düzenlenmeli ve destekler 5-7 yıl gibi belli periyotlar ve program çerçevesinde yürütülmelidir.

Böyle bir program oluşturulmadan önce amaca yönelik olarak destek verilecek firmalar/şahıs şirketlerinin ortaya çıkmasını sağlayıcı ve Ulusal Muamele ilkesinin yasakladığı ayırmacılığı yapmadan objektif kriterler belirlenmelidir.

Örneğin destek vermek için;

- FYD testlerinin Türkiye’de yapılmasını baz almak,
- Çeşit geliştirmek için yapılan AR-GE çalışmalarının Türkiye’de başlamış ve bitirilmiş olmasının baz almak,
- Yerel genetik kaynaklardan yararlanmak suretiyle geliştirilen çeşitler açısından başlangıç materyalinin yerel genetik kaynak olmasını baz almak,
- KOBİ sayılma kriterlerinden yola çıkılarak (çalıştırılan işçi sayısı ve sermaye miktarı belirli bir rakamın altında olan) küçük ölçekli firmaları/şahıs şirketlerini baz almak,

Yukarıdaki kriterler objektif olarak saptandıktan sonra, bu kriterlere uyan tohumculuk firmalarına hangi destekler verilebileceği belirlenebilir.

Örnek olarak;

1. Tescil sürecinde FYD testlerini Türkiye’de yaptırma kriteri baz alınarak saptanacak firma/şahıs şirketleri için
 - FYD test ücretinde indirim yapılabilir,

2. Çeşit geliştirmek için yapılan AR-GE çalışmalarının Türkiye’de başlamış ve bitirilmiş olması kriteri çerçevesinde saptanacak firma/şahıs şirketleri için;
 - FYD ücretlerinden muafiyet tanınması,
 - Koruma tescili yaptırılmış ise ilk yıllar yenileme ücretlerinden muafiyet tanınması,
 - Sanayi Bakanlığının faydalı buluş ve patentlere verdiği desteğin tescil olan çeşitlere de verilmesi sağlanması.
 - Özel tohumculuk sektörünün rekabet gücünün artırılması için sertifikalı tohumluk kullanım desteği ödenen bitkilerde, ıslah çalışmaları ülkemizde yapılarak geliştirilen yerli çeşitlerin tohumluklarına daha yüksek oranda tohumluk kullanım desteği verilmesi.
3. Yerel genetik kaynaklardan yararlanmak suretiyle geliştirilen çeşitler açısından başlangıç materyalinin yerel genetik kaynak olması baz alınması halinde;
 - 5042 s. Kanun gereğince koruma tescili yapılması halinde ilk yıllardaki yıllık yenileme ücretlerinden muafiyet,
 - FYD test ücretinde indirim veya muafiyet,
4. KOBİ sayılma kriterlerinden yola çıkılarak (çalıştırılan işçi sayısı ve sermaye miktarı) küçük ölçekli firmaların baz alınması halinde;
 - Tarım ve Orman Bakanlığının (tıpkı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının KOBİ destekleri gibi); bu küçük ölçekli ıslah firmaları için bütçesine özel bir nakdî destek kalemi ilâve edilerek;
 - AR-GE desteği,
 - Islahçı Personel için prim desteği,
 - Yatırım Desteği

Gibi destekler sağlanmalıdır.

Ayrıca, yukarıdaki objektif kriterlerin birden çoğunun birlikte bir firmanın uhdesinde gerçekleşmesi/birleşmesi halinde; daha ayrıcalıklı indirim/muafiyet önerileri destek tipi olarak belirlenebilir.

Örneğin Türkiye’de yerel genetik kaynaklar üzerinde yaptığı AR-GE çalışmasını Türkiye’de gerçekleştirip, ortaya yeni bir çeşit çıkaran firmanın, KOBİ sayılacak küçüklükte olması halinde Bakanlık; bu firmayı tescil masraflarından tamamen muaf tutabilir.

10. SONUÇ

Tarım her zaman olduğu gibi bundan sonra da ülkeler için stratejik sektör olmaya devam edecek ve önemini daha da artıracaktır. Tarımın olmazsa olmaz girdisi ise tohumluktur. Dolayısıyla tohumculuk sektörü de AR-GE içeren, üretiminde yüksek teknoloji kullanıla, ekonomik değeri yüksek olan ve mutlaka geliştirilmesi gereken stratejik bir sektördür.

Tohumculuk sektörünün rekabet ettiği uluslararası firmalarla mukayese edildiğinde çok daha genç ve parasal birikiminin yetersiz olduğu görülmektedir.

Bu nedenle marka çeşitlerin geliştirilmesi ve bunların ihracı, sertifikalı tohum üretimi ve kullanımının artırılması ile ihracat imkanlarının geliştirilmesi için sektörün mutlaka desteklenmesi gerekmektedir.

Bu desteklemelerin kendine özgü bir model ve bütünlük içerisinde toparlanarak en kısa sürede hayata geçirilmesinde fayda vardır.